

VÝTAH Z INTEGROVANÉ STRATEGIE ROZVOJE REGIONU KŮRKOŇŮ

A. SITUAČNÍ ANALÝZA

Zpracovatel: SPF Group, v.o.s.

Masarykova 129/106
400 01 Ústí nad Labem

Datum: srpen 2012

EVROPSKÁ UNIE
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
PŘEKRAČUJEME HRANICE

Tento projekt byl spolufinancován z ERDF prostřednictvím Euroregionu Glacensis.

OBSAH

Obsah	2
1 Úvod a základní charakteristika regionu	3
2 Obyvatelstvo.....	9
3 Ekonomika a trh práce	18
4 Cestovní ruch.....	23
5 Doprava.....	30
6 Občanská vybavenost a technická infrastruktura.....	36
7 Přírodní zdroje a životní prostředí	39

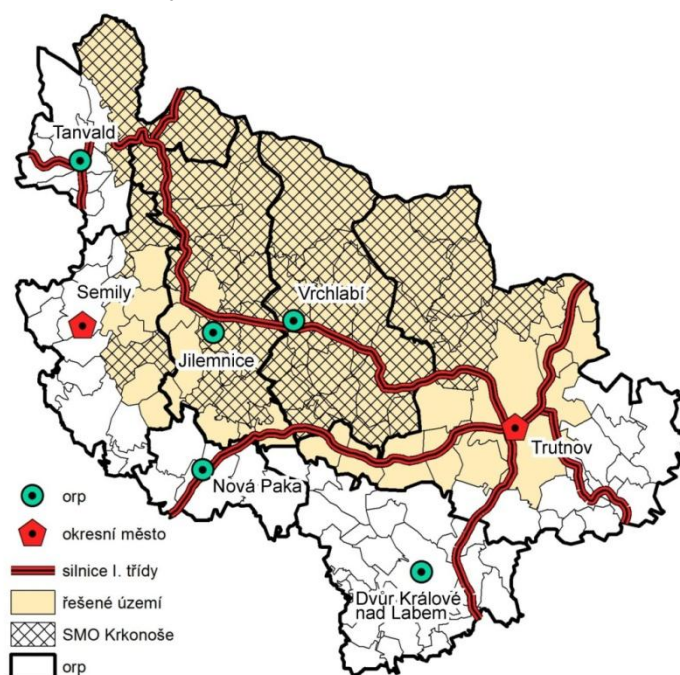
1 ÚVOD A ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA REGIONU

Situační analýza má za cíl charakterizovat dosavadní vývoj a současný stav socioekonomické sféry na území měst a obcí regionu Krkonoše. Na základě analýzy jednotlivých oblastí byly v řešeném území identifikovány klíčové jevy a vývojové trendy.

1.1 VYMEZENÍ REGIONU A JEHO VNITŘNÍ ČLENĚNÍ

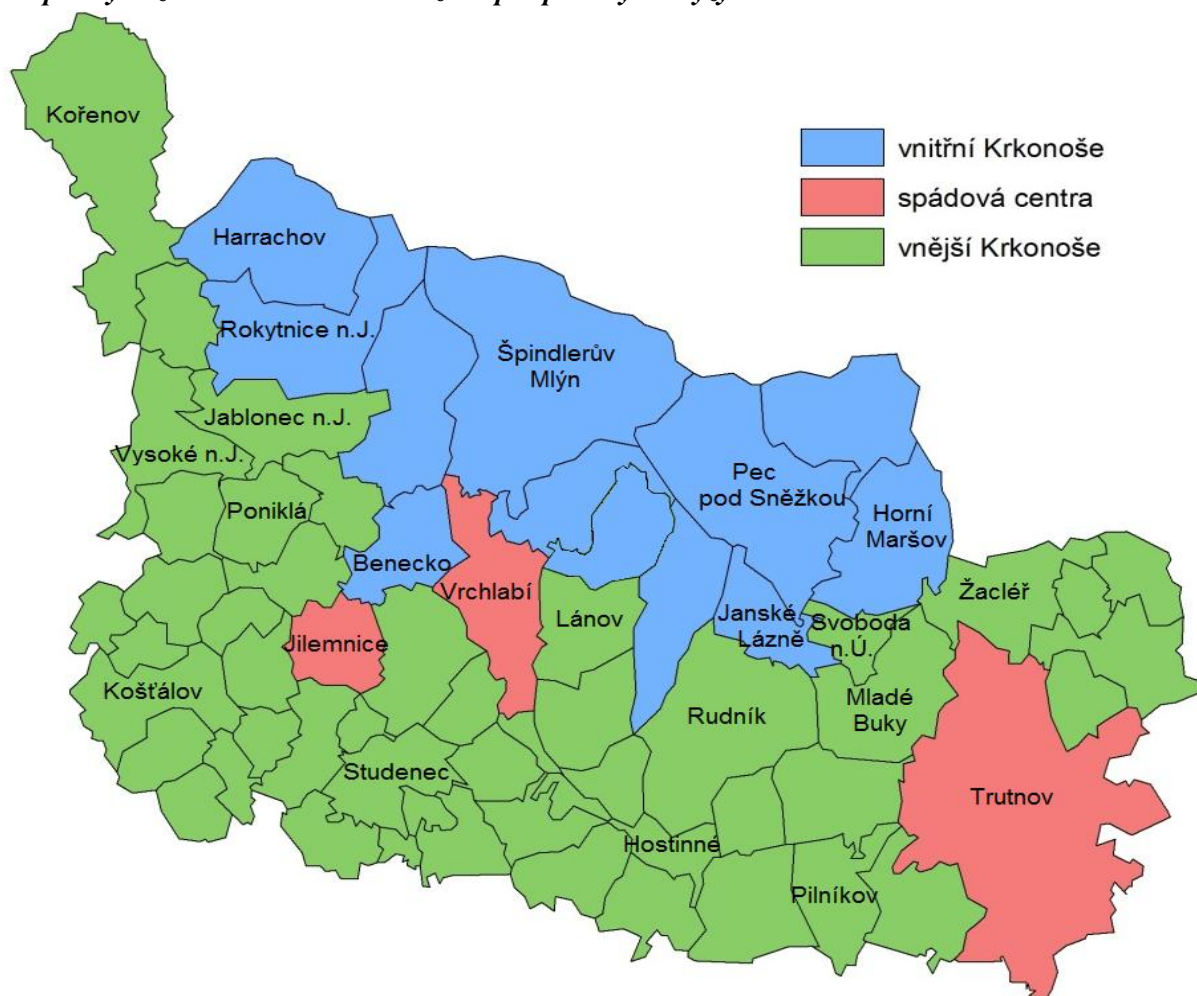
Řešené území situační analýzy je na základě dohody se zadavatelem totožné s turistickým regionem Krkonoše, jenž zahrnuje 65 obcí (viz mapa). Z tohoto počtu je 40 obcí členem Svazku měst a obcí Krkonoše (SMO Krkonoše).¹ Region je tedy vymezen jako kompaktní celek, jehož centrální zónu tvoří největší a nejznámější pohoří v České republice. Pro potřeby analýzy musí být region vymezen v hranicích zmíněné skupiny 65 obcí (viz mapa).

Mapa: Vymezení řešeného území

1

Obec Vítězná nebyla do analýzy zahrnuta.

Mapa: Vymezení oblastí řešeného území pro potřeby analýzy

1.2 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA OBCÍ A ÚZEMNĚ SPRÁVNÍ STRUKTURA REGIONU

V řešeném území se nachází celkem 65 obcí, které zaujímají plochu 1183,37 km². V roce 2011 na této ploše žilo 106 457 obyvatel. Hustota zalidnění dosahuje hodnoty 89,96 obyv./km², což představuje podprůměrnou hodnotu jak oproti republikovému průměru 133 obyv./km², tak průměrům obou krajů (Královéhradecký 116,76 obyv./km², Liberecký 138,87 obyv./km²). Nižší hodnota hustoty zalidnění je způsobena historickým vývojem osídlení horských oblastí Česka a fyzicko-geografickými podmínkami, neboť se jedná o území s velmi členitým terénem limitujícím rozvoj osídlení. Tato skutečnost se odráží v náročné a nákladné péči o území nebo zimní údržbě silnic, aniž by na státní úrovni existovala adekvátní opatření finanční kompenzace pro horské obce (v případě Krkonoš navíc na území velkoplošného zvláště chráněného území).

Území regionu má dle správního členění poměrně složitou organizační a administrativní strukturu. Obce v řešeném území zasahují do dvou krajů (Královéhradecký, Liberecký), tří okresů (Trutnov, Semily, Jablonec nad Nisou) a několika správních obvodů obcí s rozšířenou působností (Tanvald, Semily, Vrchlabí, Trutnov, Jilemnice). V případě ORP Vrchlabí a Jilemnice spadají do území řešeného regionu zahrnutý všechny obce. Seznam obcí s jejich základními charakteristikami je uveden v tabulce 1. Některé obce jsou členy euroregionu Nisa (CZ – D – PL) nebo Glacensis (CZ – PL), což

představuje potenciální rozvojový prvek nejen z hlediska hospodářské spolupráce, ale i společenského a kulturního života. Některé obce regionu Krkonoše jsou uskupeny do místních akčních skupin (MAS) za účelem rozvoje venkovských oblastí prostřednictvím strategického plánu LEADER. Jedná se o tyto MAS: „Přijďte pobejt“, „Krkonoše“, „Království – Jestřebí hory“. V území se nachází rovněž několik mikroregionů: „Horní Labe“, „Jilemnicko“, „Východní Krkonoše“ a „Tanvaldsko“. Členství obcí v rámci více mikroregionálních uskupení poukazuje na ochotu vzájemně spolupracovat a participovat na budoucím rozvoji nejen vlastní obce, ale celého regionu.

Tabulka: Základní charakteristika obcí regionu

	rozloha (km ²)	počet obyvatel	hustota zalidnění (obyv./km ²)
Bělá	7,76	259	33,38
Benecko	16,52	1 144	69,25
Benešov u Semil	5,39	856	158,81
Bernartice	17,93	904	50,42
Bukovina u Čisté	3,17	203	64,04
Bystrá nad Jizerou	5,61	122	21,75
Čermná	9,29	389	41,87
Černý Důl	22,18	747	33,68
Čistá u Horek	10,53	559	53,09
Dolní Branná	7,91	965	122,00
Dolní Dvůr	15,33	251	16,37
Dolní Kalná	9,70	686	70,72
Dolní Lánov	15,77	737	46,73
Dolní Olešnice	12,60	365	28,97
Háje nad Jizerou	11,73	681	58,06
Harrachov	36,63	1 554	42,42
Horka u Staré Paky	2,02	265	131,19
Horní Branná	20,97	1 847	88,08
Horní Kalná	8,92	359	40,25
Horní Maršov	28,48	1 033	36,27
Horní Olešnice	12,73	292	22,94
Hostinné	8,07	4 643	575,34
Chotěvice	20,12	1 019	50,65
Jablonec nad Jizerou	22,32	1 770	79,30
Janské Lázně	13,73	804	58,56
Jestřabí v Krkonoších	10,30	246	23,88
Jilemnice	13,87	5 604	404,04
Klásterská Lhota	3,01	196	65,12
Kořenov	55,87	974	17,43
Košťálov	20,02	1 693	84,57
Královec	9,94	189	19,01
Kruh	6,04	480	79,47
Kunčice nad Labem	3,06	586	191,50
Lampertice	5,84	456	78,08
Lánov	16,95	1 761	103,89

	rozloha (km ²)	počet obyvatel	hustota zalidnění (obyv./km ²)
Levínská Olešnice	10,05	362	36,02
Libštát	10,12	977	96,54
Malá Úpa	26,66	148	5,55
Martinice v Krkonoších	3,27	583	178,29
Mladé Buky	26,78	2 215	82,71
Mříčná	10,04	510	50,80
Paseky nad Jizerou	12,7	247	19,45
Pec pod Sněžkou	52,13	655	12,56
Peřimov	6,63	240	36,20
Pilníkov	16,98	1 218	71,73
Poniklá	13,75	1 159	84,29
Prosečné	8,34	552	66,19
Rokytnice nad Jizerou	36,96	2 928	79,22
Roprachtice	11,60	276	23,79
Roztoky u Jilemnice	13,03	987	75,75
Rudník	42,68	2 229	52,23
Staré Buky	17,88	506	28,30
Strážné	17,67	204	11,54
Studeneč	18,86	1 868	99,05
Svoboda nad Úpou	7,75	2 160	278,71
Svojeck	5,37	162	30,17
Špindlerův Mlýn	76,91	1 173	15,25
Trutnov	103,33	30 957	299,59
Víchová nad Jizerou	12,29	951	77,38
Vítkovice	31,96	445	13,92
Vlčice	19,75	500	25,32
Vrchlabí	27,66	12 665	457,88
Vysoké nad Jizerou	20,67	1 308	63,28
Zlatá Olešnice	9,42	193	20,49
Žacléř	21,82	3 440	157,65
Celkem	1 183,37	106 457	89,96

Zdroj: ČSÚ

Tabulka: Velikostní struktura obcí v regionu

	počet obcí	počet obyvatel (2011)
0 - 199	6	1 010
200 - 499	17	5 339
500 - 999	20	14 720
1000 - 1999	13	18 547
2000 - 4999	6	17 615
5000 - 9999	1	5 604
10 000 - 19 999	1	12 665
20 000 - 49 999	1	30 957

Zdroj: ČSÚ

1.3 IDENTITA A IMAGE REGIONU

Krkonoše představují v rámci regionálně spíše „unifikovaného“ Česka oblast s výraznou, svébytnou a historicky kontinuální identitou se zřetelnými prvky, symboly a institucemi. Územní rozměr regionu je dán poměrně jednoznačně – každý obyvatel Česka a také řada cizinců ví, kde se Krkonoše nacházejí a má alespoň přibližnou představu o tom, které území k nim patří. Územně lze region Krkonoš vymezit například takto:

- ▲ jako území Krkonošského národního parku, tedy zejména hranicí jeho 3. zóny, příp. v užším vymezení hranicí jeho 2. zóny nebo naopak v širším vymezení vč. ochranného pásma (na polské straně obdobně Karkonoski Park Narodowy), variantně jako území biosférické rezervace Krkonoše;
- ▲ jako území turistického regionu Krkonoše (použito v rámci této analýzy), případně Krkonoše a Podkrkonoší vymezeného poměrně široce vč. rozsáhlého podhůří či „zázemí“ Krkonoš;
- ▲ jako území členských obcí „Krkonoše – svazku měst a obcí“ (s určitými územními nespojitostmi a exklávami obcí ležících mimo souvislé území jádrové oblasti Krkonoš);
- ▲ jako území mezi silnicí I/14, která tvoří pomyslnou jižní hranici regionu, a státní hranicí s Polskem;
- ▲ v nejužším pojetí jako území obcí, kde se nacházejí nejvýznamnější krkonošská turistická střediska (Harrachov, Rokytnice nad Jizerou, Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou, Janské Lázně).

Symbolický rozměr regionu spočívá v řadě prvků, typických pro krkonošský region. Jedná se o prvky hmotné i nehmotné, například:

- ▲ hornatý reliéf s nejvyššími českými horami vč. Sněžky, nejvyššího vrcholu Česka, horských luk, vrcholů modelovaných mrazovým zvětráváním a v rámci Česka vzácného glaciálního reliéfu a flóry;
- ▲ existence Krkonošského národního parku jako velkoplošného zvláště chráněného území, které je nejstarším národním parkem v Česku;
- ▲ nejnavštěvovanější lyžařská turistická destinace Česka nabízející také letní rekreaci;
- ▲ pramen řeky Labe, významný symbol Čech i podstatné části Německa;
- ▲ některé pověsti, legendy, pohádky, mýty i pravdivé příběhy (např. známá postava Krakonoše, příběh Hanče a Vrbaty);
- ▲ specifická kultura ovlivněná kulturou českou, německou i polskou;
- ▲ tradiční české nářečí (sice již nepoužívané, ale dokumentované v krajové literatuře);
- ▲ významní regionální rodáci z oblasti sportu a kultury, vědy (např. geologie), podnikání, techniky i politiky;
- ▲ fenomén horských bud s dlouhou tradicí a historií zahrnujících pasterectví, drobnou výrobu i turistiku;
- ▲ tradice některých hospodářských odvětví (např. sklářství, textilní průmysl, automobilový průmysl, zpracování dřeva, výroba hraček, těžba surovin, hutnictví) a souvisejících regionálních produktů, byť jde zčásti o odvětví upadající nebo zaniklá, udržovaná často spíše v inscenované podobě kulturních a turistických atrakcí;
- ▲ zimní sporty na rekreační i vrcholové úrovni vč. areálů, kde se pořádají vrcholné světové soutěže (skokanské můstky v Harrachově, sjezdářský areál Špindlerův Mlýn);
- ▲ některé gastronomické speciality (zvěřina, kyselo, kuba, špekové či škvarkové knedlíky, apod.) a ingredience (houby, lesní plody), nově pak např. regionální značky piva;
- ▲ některé prvky turistické infrastruktury (typu němých značek Krkonoš, Cesty česko-polského přátelství apod.).

V institucionální rovině existuje v Krkonoších řada subjektů a organizačních systémů, které přispívají k formování regionální sounáležitosti a současně k rozvoji regionu. Jedná se například o tyto instituce:

- ▲ hlavní organizace v území (zejména Správa KRNAP, Krkonoše - svazek měst a obcí);
- ▲ některé další regionální instituce výrazně spjaté s Krkonošemi (např. MAS Krkonoše, svazky obcí Východní Krkonoše, Horní Labe, Jilemnicko, Tanvaldsko, euroregiony Glacensis a Nisa, Horská služba, Krkonošské muzeum v Jilemnici, Sportovní gymnázium v Jilemnici);
- ▲ existence řady regionálních projektů zahrnujících více či méně celé území Krkonoš (Krkonoše ze sedla kola, Krkonoše – lyžařský běžecký ráj, systémy letních turistických cyklobusů a zimních skibusů, slevové karty apod.

HLAVNÍ ZÁVĚRY KAPITOLY

- ▲ Stabilní sídelní struktura, kterou tvoří zejména středně velké obce či malá města. V řešeném území se nachází malý počet populačně nejmenších obcí a také řada obcí s velkou rozlohou, což znesnadňuje jejich správu (nižší příjmy odvislé od relativně malého počtu obyvatel).
- ▲ Region se silnou vnitřní homogenitou tvořenou jasně vymezeným územím Krkonoš a Podkrkonoší, silnou vnitřní i vnější regionální identitou s řadou symbolů a institucí, společným historickým vývojem a zachovalým přírodním prostředím.
- ▲ Příhraniční poloha regionu jako faktor posilující perifernost území i jako potenciál pro možnou česko-polskou přeshraniční územní spolupráci.
- ▲ Poloha regionu v rámci jedné ze SOB Politiky územního rozvoje ČR.
- ▲ V řešeném území se nachází velké množství mikroregionálních seskupení (místní akční skupiny, mikroregiony), což poukazuje na snahu společně participovat na rozvoji řady oblastí, byť je tato snaha někdy územně roztržena.

2 OBYVATELSTVO

Obyvatelstvo, resp. sociální soudržnost obyvatel představuje jeden ze tří hlavních pilířů trvale udržitelného rozvoje území. K hodnocení vybraných ukazatelů byly zvoleny časové řady nebo indexované změny graficky znázorněné jak v tabulkách a grafech, tak mapách za jednotlivé obce řešeného území.

2.1 POPULAČNÍ VÝVOJ A POHYB OBYVATELSTVA

V roce 2011 žilo v řešeném území celkem 106 457 obyvatel.

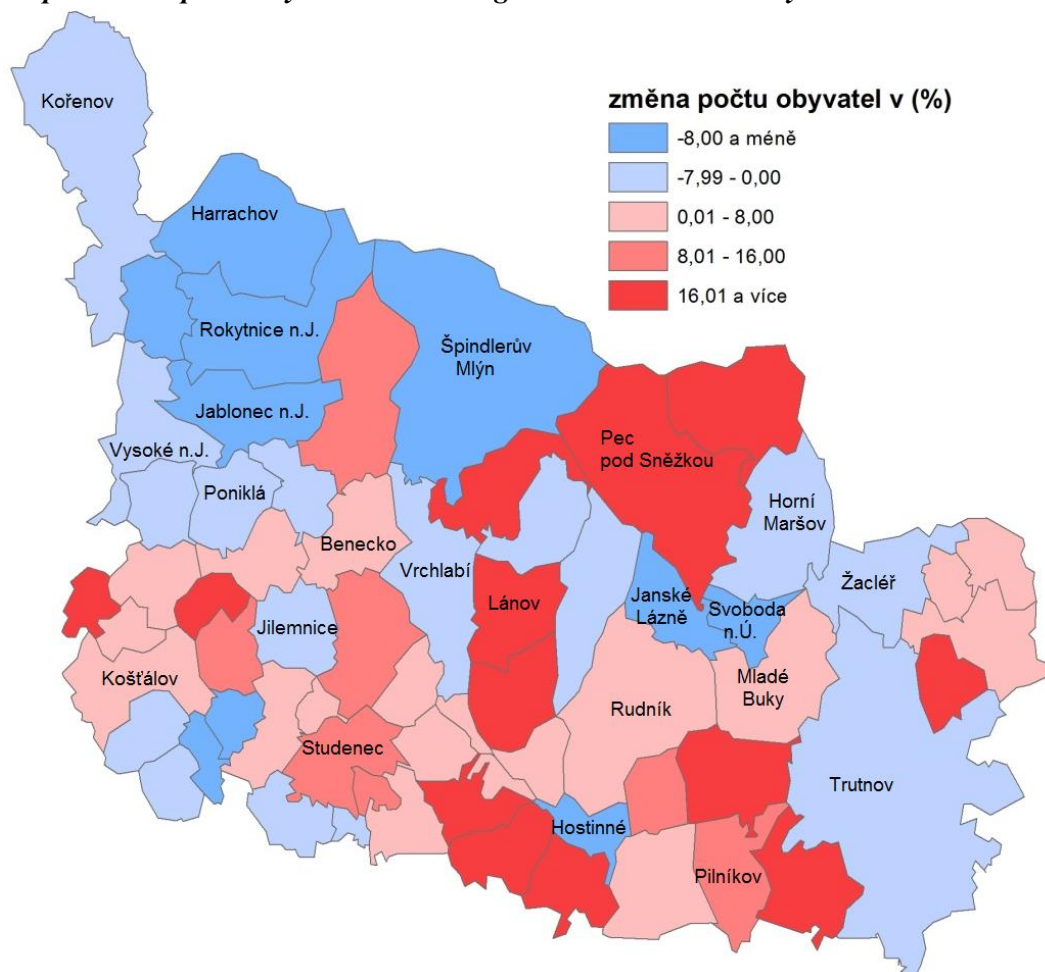
Přibližně od roku 2000 však dochází k úbytku obyvatelstva ve vnitřních Krkonoších, zejména pak v jejich severozápadní a střední části (viz mapa níže). Hlavní podíl na tomto trendu má zvýšená emigrace obyvatel z území, která výrazně přesahuje přirozený přírůstek obyvatel. Úbytek obyvatel byl již přibližně od poloviny 90. let 20. století zaznamenán i v hlavních spádových centrech, a to přibližně o 5 %, na čemž se výrazně podílelo záporné saldo migrace od roku 1991. Úbytek může být spojen rovněž se změnou bydlení, neboť lidé často preferují bydlení v obcích v zázemí těchto největších krkonošských měst. Za populačně ziskové lze naopak označit obce vnějších Krkonoš nacházející se v podhůří. Ve sledovaném období došlo v této oblasti k 2% nárůstu počtu obyvatel. Výrazný podíl zde sehrálo jak kladné migrační saldo, tak kladný přirozený přírůstek způsobený zvyšující se porodností. Vnější Krkonoše lze tudíž považovat za populačně více stabilizované území

Tabulka: Změna počtu obyvatelstva v regionu Krkonoše (1991, 2001 a 2011)

	1991	2001	2011	změna obyv. 2011/1991	změna obyv. 2011/2001
vnitřní Krkonoše	11 395	11 498	10 835	0,95	0,94
spádová centra	51 744	50 629	49 226	0,95	0,97
vnější Krkonoše	45 512	45 819	46 396	1,02	1,01
celé území	108 651	107 946	106 457	0,98	0,99
Královéhradecký kraj	553 439	549 329	555 683	1,00	1,01
Liberecký kraj	425 959	427 396	439 262	1,03	1,02

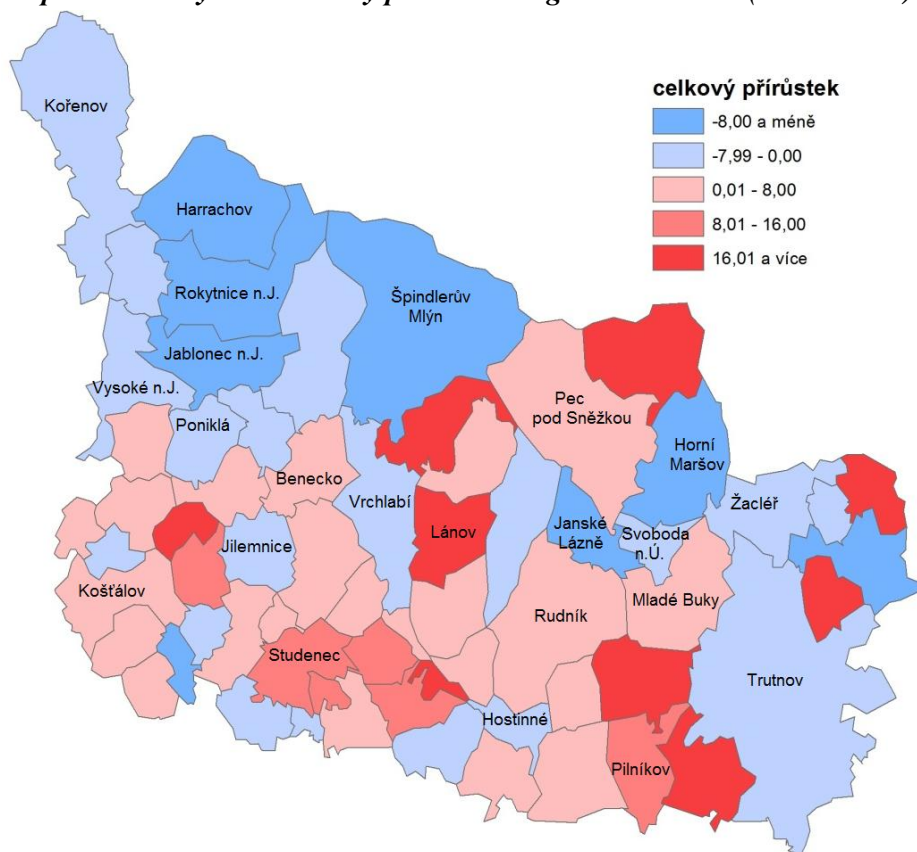
Zdroj: ČSÚ

Mapa: Změna počtu obyvatel v obcích regionu Krkonoše mezi lety 1991 a 2011

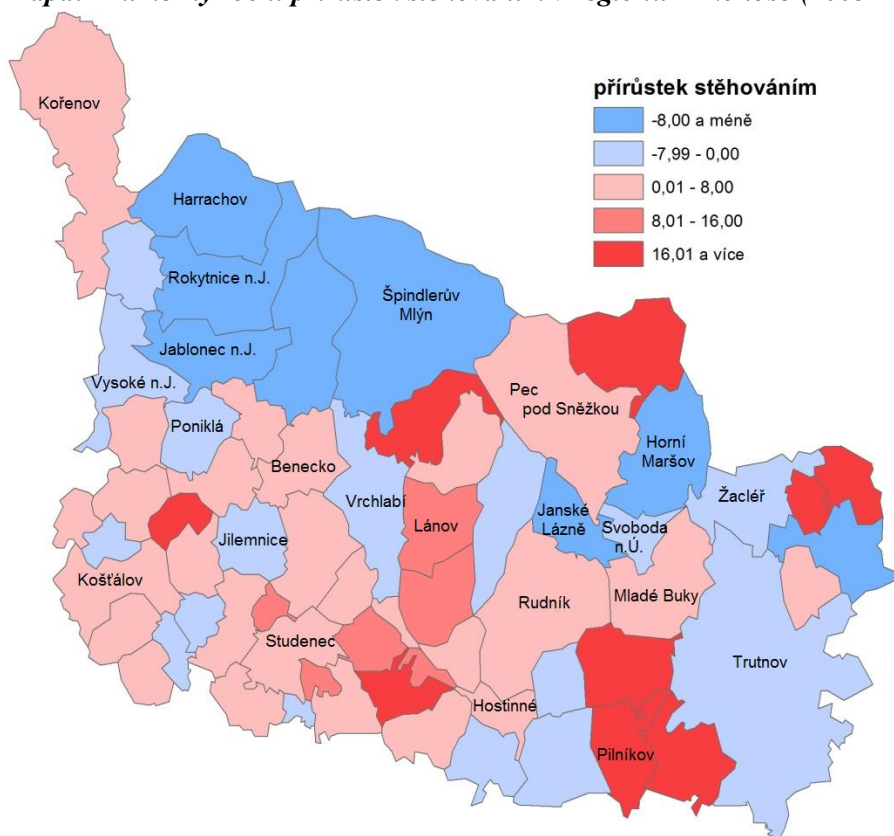
Zdroj: ČSÚ

Mapa: Průměrný roční celkový přírůstek v regionu Krkonoše (2005 – 2011)

Zdroj: ČSÚ

Mapa: Průměrný roční přírůstek stěhováním v regionu Krkonoše (2005 – 2011)

Zdroj: ČSÚ

2.2 VĚKOVÁ STRUKTURA OBYVATEL

Změny ve věkové struktuře obyvatelstva jsou v Česku v posledních letech spojené především s obecným trendem stárnutí populace. I přes zvyšující se porodnost v posledních letech bude tento trend v budoucnosti podle všech dostupných populačních prognóz nabírat na síle. Případné problémy pak mohou představovat zvýšené nároky na důchodové zabezpečení, zdravotní a sociální služby, ale i na zaměstnanost, zejména ve vztahu k zaměstnání důchodců, či naopak i v uplatnění mladých lidí.

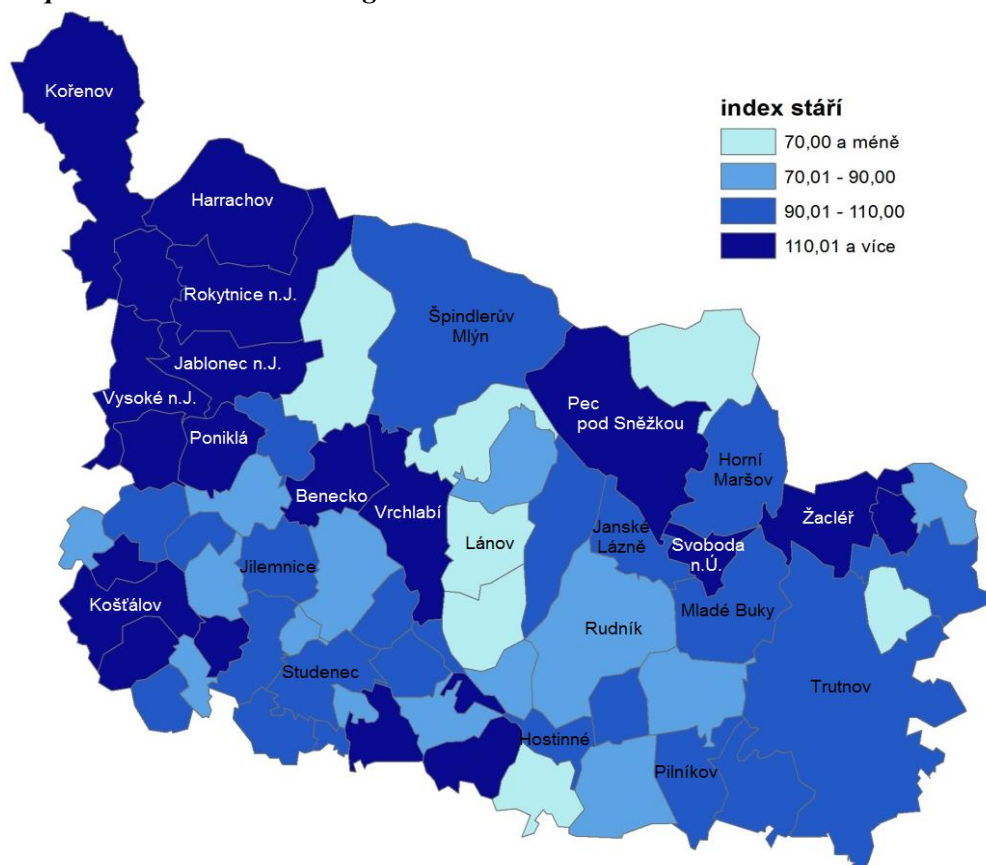
Tabulka: Věková struktura v regionu Krkonoše a index stáří v letech 1991 a 2011

	1991			2011			index	index
	0 - 14	15 - 64	65 +	0 - 14	15 - 64	65 +	stáří 1991	stáří 2011
vnitřní Krkonoše	2 322	7 465	1 625	1 525	7 959	1 728	69,98	113,31
spádová centra	10 072	34 461	5 300	7 146	34 469	7 795	52,62	109,08
vnější Krkonoše	9 426	29 953	6 347	6 959	32 256	7 191	67,33	103,33
celé území	21 820	71 879	13 272	15 630	74 684	16 714	60,82	106,93
Královéhradecký kraj	114 790	364 821	73 198	80 944	381 388	93 351	63,76	115,32
Liberecký kraj	91 831	282 417	50 872	66 505	306 864	65 893	55,39	99,07

Zdroj: ČSÚ

V řešeném území došlo od roku 1991 k výraznému nárůstu složky obyvatel starších 65 let, což ve spojení s nižší porodností zapříčinilo výrazné zvýšení indexu stáří na celém území. Věková skupina 0–14 let zaznamenala v řešeném území pokles přibližně o třetinu, zatímco počet obyvatel v poproduktivním věku 65+ se zvýšil o jednu čtvrtinu.

Mapa: Index stáří v obcích regionu Krkonoše v roce 2011

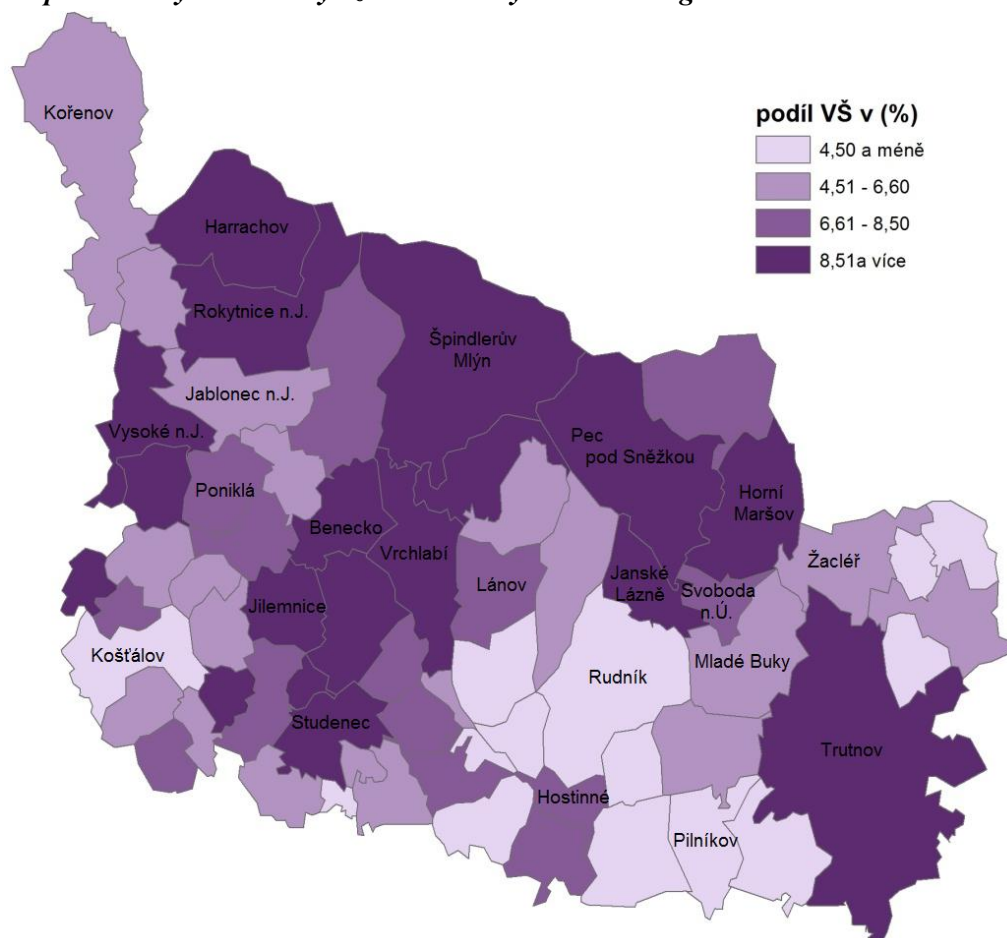
Zdroj: ČSÚ

2.3 VZDĚLANOST OBYVATEL

Vzdělanost obyvatelstva je jedním z ukazatelů poukazujících na kvalitu lidského kapitálu v území. Vzđělanost rovněž ovlivňuje situaci na trhu práce a podmiňuje tak budoucí možnosti rozvoje celého regionu.

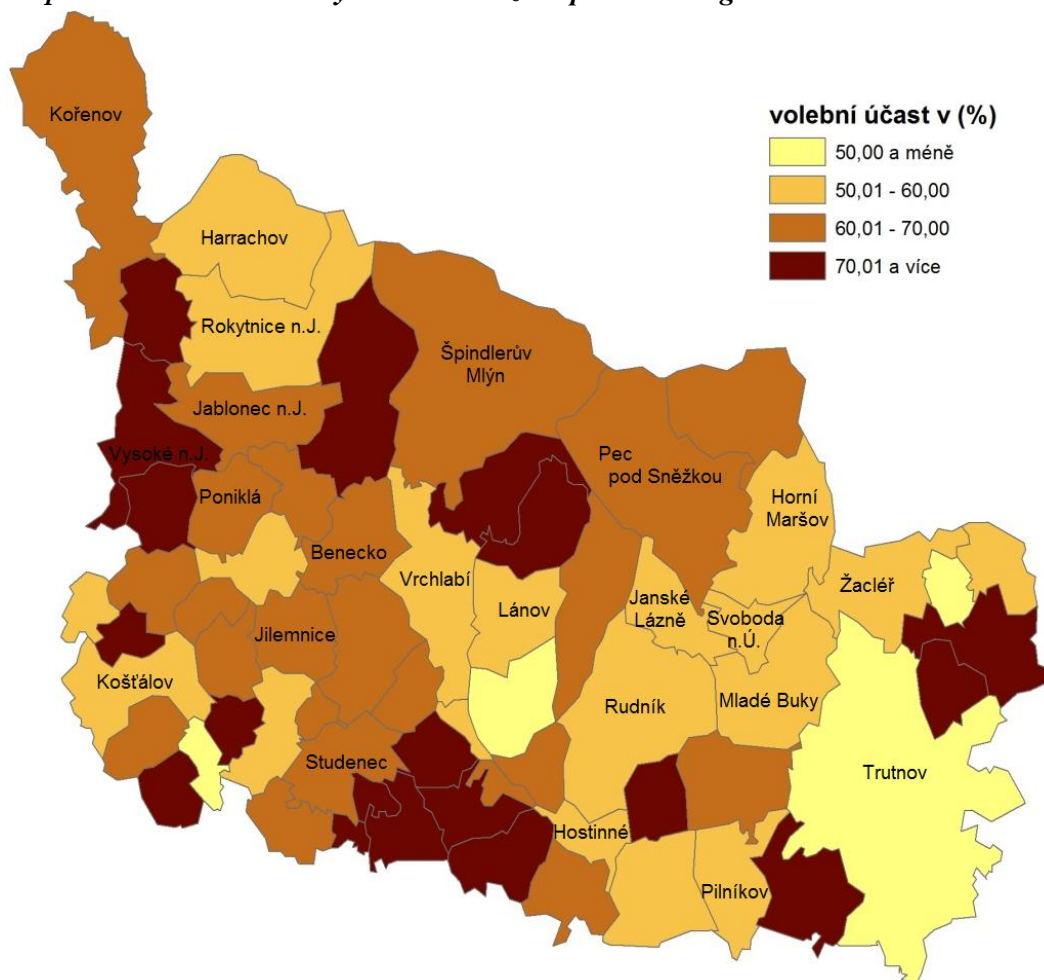
Od roku 1989 se výrazně změnily podmínky v přístupu ke vzdělávání. Vzđělanostní struktura obyvatelstva se v řešeném území výrazně proměnila, neboť význam vzdělání v tržním hospodářství je vyšší než v období do roku 1989. Od roku 1991 do roku 2011 došlo k výraznému poklesu počtu obyvatel se základním a neukončeným vzděláním a výraznému nárůstu podílu obyvatel se středním vzděláním s maturitou a vysokoškolským vzděláním. V roce 2011 byl podíl vysokoškoláků v řešeném území pod krajským i republikovým průměrem, avšak ve spádových centrech dosahoval sledovaný podíl téměř krajských hodnot. Tento fakt může rovněž poukazovat na poměrně dobré podmínky při uplatnění na trhu práce pro obyvatele s nejvyšším vzděláním.

Mapa: Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva v regionu Krkonoše v roce 2011

2.4 INICIATIVA OBYVATEL

Důležitým faktorem regionálního rozvoje jsou nejen nejrůznější výkonnostní a strukturální charakteristiky obyvatel, ale i různé „měkké“ faktory, které se v posledních letech dostávají do popředí zájmu. Příkladem může být sounáležitost s regionem nebo participace na veřejném dění. Jedním z faktorů indikujících míru participace obyvatel na veřejném dění a míru rozvoje občanské společnosti je účast ve volbách.

Mapa: Volební účast – volby do obecních zastupitelstev v regionu Krkonoše v roce 2010

Zdroj: ČSÚ

2.5 DOMY A BYTY

Výstavba nových domů a bytů poukazuje na specifický socioekonomický rozvoj určitého území. Na straně jedné lze identifikovat výstavbu způsobenou poptávkou po bydlení z důvodu růstu počtu obyvatelstva v určité obci. Na straně druhé je rozvoj výstavby domů a bytů stimulován také rozvojem druhého bydlení (tedy chatařením, chalupařením a rekreačním apartmánovým bydlením). Právě druhý zmíněný případ je typický zejména pro některé části vnitřních Krkonoš.

Tabulka: Struktura domovního fondu v obcích regionu Krkonoše v letech 1991 a 2011

	1991		2011					
	domy celkem	obydlené	neobydlené	sloužící k rekreaci	domy celkem	obydlené	neobydlené	sloužící k rekreaci
vnitřní Krkonoše	3 900	2 296	1 604	858	4 572	2 560	2 014	1 402
spádová centra	6 044	5 659	385	74	6 995	6 248	747	265
vnější Krkonoše	13 604	10 010	3 559	2 709	14 984	10 477	4 501	3 326
celé území	23 548	17 965	5 548	3 641	26 551	19 285	7 262	4 993

Zdroj: ČSÚ

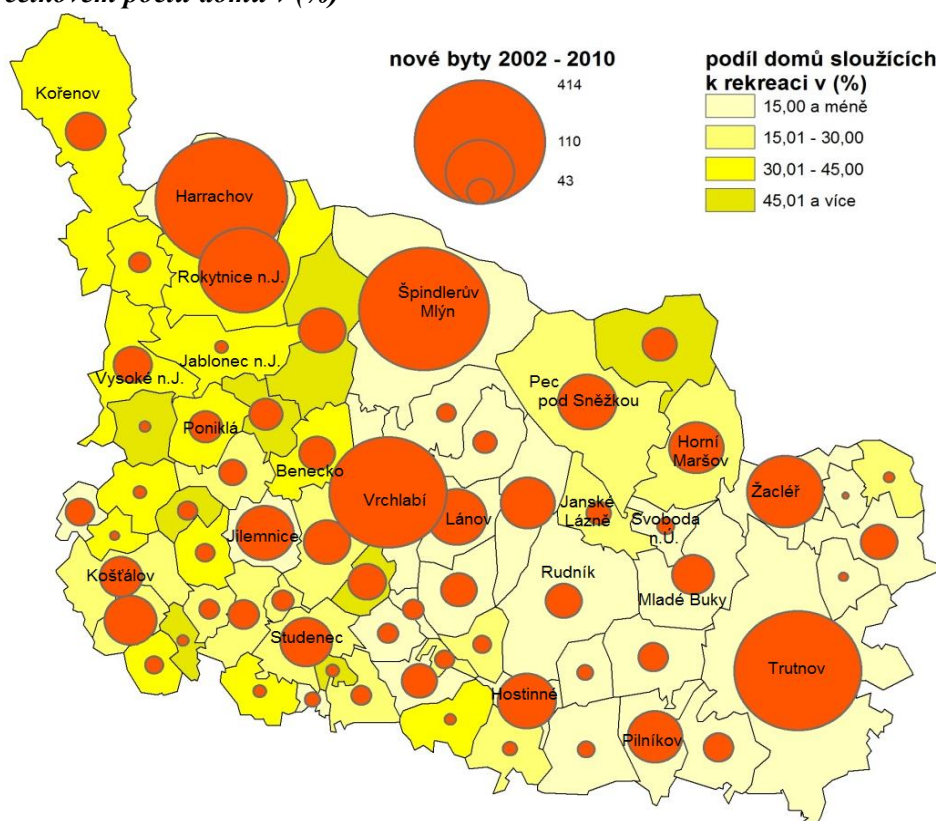
Tabulka: Změna podílu domů sloužících k rekreaci v obcích regionu Krkonoše (1991–2011)

	domy sloužící k rekreaci na 100 obyvatel (1991)	domy sloužící k rekreaci na 100 obyvatel (2011)	změna počtu domů sloužících k rekreaci 2011/1991 (%)
vnitřní Krkonoše	7,53	12,94	+63,40
spádová centra	0,14	0,54	+258,11
vnější Krkonoše	5,95	7,17	+22,78
celé území	3,35	4,69	+37,13

Zdroj: ČSÚ

Výstavba nových domů a bytů v atraktivních lokalitách se zachovalou okolní krajinou se stala novým trendem posledního desetiletí, který postihl i oblast Krkonoš. V rámci celého regionu došlo mezi lety 1991 až 2011 k nárůstu počtu nových domů o 12 %. Existují však výrazné rozdíly mezi jednotlivými oblastmi, neboť nová výstavba ve spádových centrech má výrazně jiné důvody než v oblasti vnitřních Krkonoš. Rozvoj bydlení ve městech (tj. spádových centrech Krkonoš) je spojen zejména s uspokojením poptávky po bydlení trvale žijícím obyvatelstvem, do kterého se řadí např. mladé rodiny, případně obyvatelstvo, které do daného města přichází kvůli zaměstnání. Naopak ve vnitřních Krkonoších nové domy a byty neodrážejí poptávku místních obyvatel, ale zájem o druhé bydlení, čímž početně narůstá domovní a bytový fond, nikoli však trvale žijící obyvatelstvo. Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že v oblasti vnitřních Krkonoš došlo během let 1991–2011 k nárůstu počtu neobydlených domů sloužících k rekreaci o 63 %, přepočteno na 100 obyvatel ze 7,5 domů přibližně na 13 domů. Od roku 2002 do roku 2009 lze ve zmíněné oblasti rovněž identifikovat výrazný nárůst počtu nových bytů (viz mapa). Mohutná bytová výstavba gradovala zejména mezi lety 2005 – 2008, kdy v části vnitřních Krkonoš vzniklo téměř 800 nových bytů. Byty vznikaly zejména v apartmánových domech, které výrazně změnily horský ráz sídel i okolní krajiny.

Mapa: Počet nových bytů v regionu Krkonoše (2002 – 2010) a podíl domů sloužících k rekreaci na celkovém počtu domů v (%)

Zdroj: ČSÚ

HLAVNÍ ZÁVĚRY KAPITOLY

- ▲ Pokles počtu obyvatel na celém území regionu za posledních 20 let o 2 % způsobený zejména migrací. Přirozený přírůstek se dlouhodobě pohybuje kolem nuly.
- ▲ Populačně mírně zisková je oblast vnějších Krkonoš (migrací i přirozeným přírůstkem). Oblast vnitřních Krkonoš (zejména severozápadní část regionu) a spádových center je v posledních letech populačně ztrátová.
- ▲ Rozdílný vývoj počtu obyvatel v jednotlivých obcích je dán zejména rozdíly v migračním saldu, naopak rozdíly mezi obcemi z hlediska přirozeného přírůstku jsou relativně malé.
- ▲ V regionu stárne populace, a to jak v důsledku poklesu věkové skupiny 0–14 let (během 20 let o třetinu), tak i vlivem pozvolného nárůstu věkové kategorie 65+. Nejstarší obyvatelstvo má oblast vnitřních Krkonoš a dále severozápadní části území.
- ▲ Vzdělanost měřena podílem vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva je za celý region pod republikovými i krajskými průměry. Nadprůměrné hodnoty vykazují pouze spádová centra a obce v jejich nejbližším zázemí. Podprůměrné hodnoty lze identifikovat zejména ve menších obcích vnějších Krkonoš.
- ▲ Nadprůměrná volební účast do obecních zastupitelstev v letech 2006 a 2010, což naznačuje relativně vysokou míru občanské iniciativy a participace na veřejném dění.
- ▲ Zejména ve vnitřních Krkonoších lze identifikovat v posledním desetiletí dynamickou výstavbu nových bytů určených převážně k druhému bydlení. Tato výstavba ovlivňuje socioekonomickou situaci obcí, zvláště pak v malých sídlech. Nejvíce nových bytů bylo vystavěno v obcích Harrachov, Špindlerův Mlýn a Rokytnice nad Jizerou. I v důsledku toho se nejvyšší podíl domů sloužících k rekreaci nachází v severozápadní části území.

3 EKONOMIKA A TRH PRÁCE

Současná podoba ekonomické základny regionu Krkonoše je ovlivněna průmyslovou tradicí regionu, rozvojem cestovního ruchu od druhé poloviny 20 století a po r. 1989 tržní transformací, která významně ovlivnila strukturu místní ekonomiky a s ní spojený trh práce. V tradičních průmyslových odvětvích (zejména textilní, dřevozpracující, strojírenský a elektrotechnický průmysl) došlo po roce 1989 v období tzv. transformační recese k významným poklesům produkce a zaměstnanosti. Řada tradičních podniků se nedokázala adaptovat na nové konkurenční prostředí a byla nucena ve významném měřítku snižovat objem výroby nebo ukončila činnost. Novým impulsem pro rozvoj ekonomiky v období po r. 1989 byl naopak bouřlivý rozvoj cestovního ruchu (zejména v 90. letech ve vnitřních Krkonoších) a příliv převážně zahraničních investic do spádových center (např. v automobilovém, strojírenském, elektrotechnickém a potravinářském průmyslu).

3.1 STRUKTURA EKONOMIKY

Hlavní vývojové trendy v ekonomice po r. 1989 se významně odrazily na současných strukturálních charakteristikách místní ekonomiky. V rámci analýzy ekonomické základny byly hodnoceny intenzita ekonomické aktivity, struktura podniků dle velikosti, právní formy a odvětvového zaměření a doplnkově také vznik a zánik ekonomických subjektů v regionu.

Tabulka: Vývoj počtu ekonomických subjektů a intenzita ekonomické aktivity v roce 2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	intenzita
vnitřní Krkonoše	4 313	4 387	4 373	4 293	4 377	4 394	40,55
spádová centra	11 820	11 968	12 187	12 367	12 540	12 685	25,77
vnější Krkonoše	9 856	10 032	10 248	10 208	10 478	10 638	22,93
celé území	25 989	26 387	26 808	26 868	27 395	27 717	26,04
Liberecký kraj	111 299	112 830	114 491	114 990	117 230	118 766	27,04
Královéhradecký kraj	125 433	127 573	130 544	129 399	132 423	134 689	24,24

Zdroj: ČSÚ

Poznámka: Intenzita ekonomické aktivity vyjadřuje počet ekonomických subjektů na 100 obyvatel

V regionu je poměrně vysoká podnikatelská aktivita (srovnatelná s úrovní v obou krajích, kde jsou hodnoty ovlivněny velkými centry), kterou lze vyjádřit počtem ekonomických subjektů na 100 obyvatel. Vnitřní Krkonoše a rovněž spádová centra vykazují také nižší podíl drobných podnikatelů bez zaměstnanců ve srovnání s vnějšími Krkonošemi, což ukazuje na přítomnost relativně většího počtu malých a středních podniků (zejména v kategoriích 10 – 99 zaměstnanců). Ve struktuře regionální ekonomiky jsou obecně významně zastoupeny střední firmy (50-200 zaměstnanců – celkem 76 v r. 2011) a velké firmy s více než 200 zaměstnanci (celkem 17 podniků v r. 2011), což přispívá k celkové diverzitě ekonomiky a její větší odolnosti proti ekonomickým otřesům

Tabulka: Struktura ekonomických subjektů dle převažujícího odvětví činnosti v roce 2011

	cestovní ruch	primární aktivity	stavebnictví	velkoobchod a maloobchod	zpracovatelský průmysl	ostatní
vnitřní Krkonoše	1 608	271	598	659	270	988
spádová centra	1 261	340	2 436	3 024	1 316	4 308
vnější Krkonoše	1 309	1 062	2 057	2 040	1 372	2 751
celé území	4 178	1 673	5 091	5 723	2 958	8 047

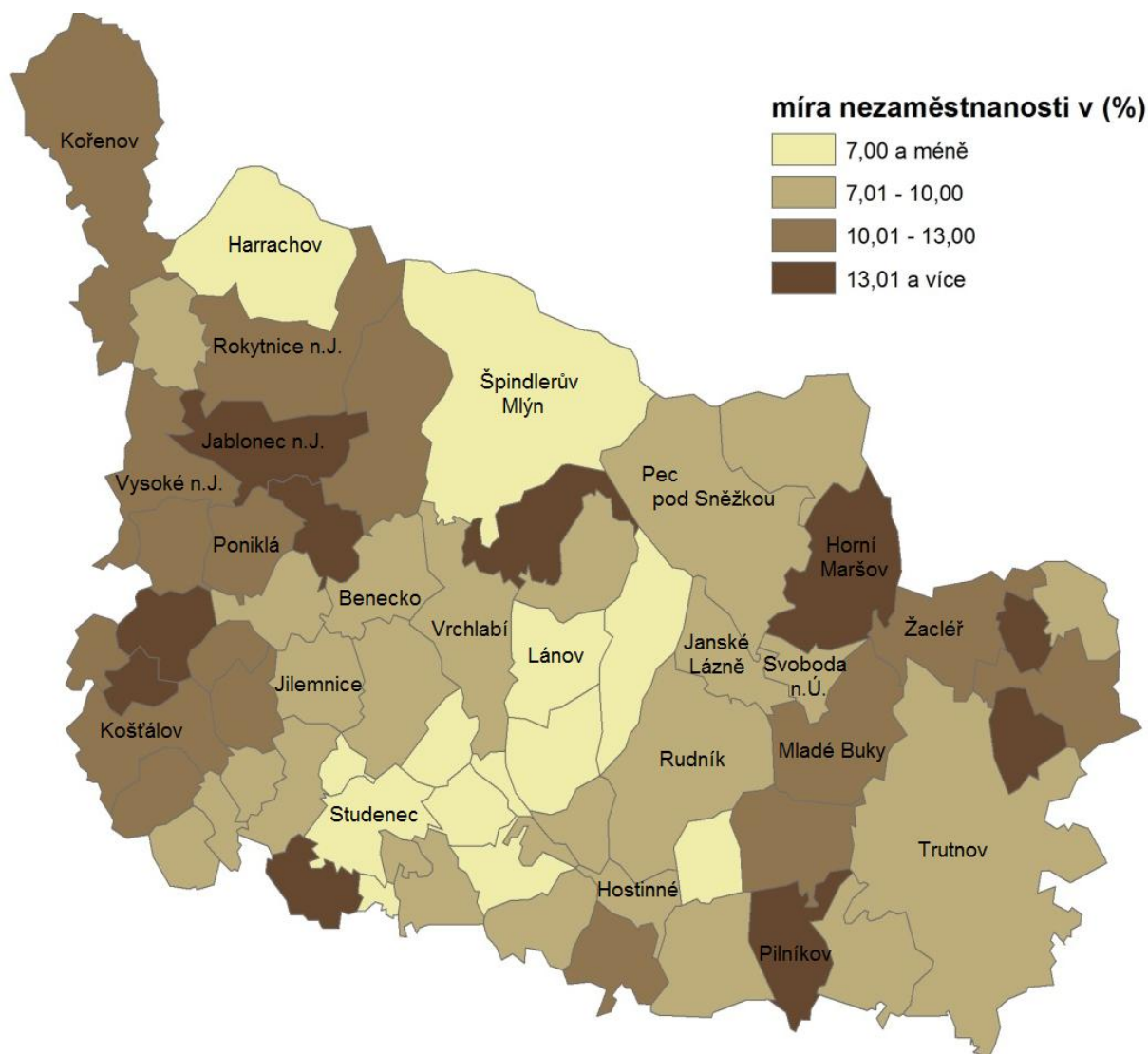
Zdroj: ČSÚ

Region je z hlediska odvětvového zaměření ekonomických aktivit zřetelně diferencován. V oblasti vnitřních Krkonoš, do kterých jsou zařazena hlavní turistická centra Krkonoš, mají přirozeně významné postavení aktivity spojené s cestovním ruchem. Ubytování, stravování, pohostinství, rekreační aktivity, obsluha a údržba hlavní turistické infrastruktury tvoří téměř 40% podíl z celkového počtu ekonomických subjektů a podílí se přibližně 20 % na zaměstnanosti ve vnitřních Krkonoších. I ve vnitřních Krkonoších má však dominantní zastoupení v zaměstnanosti průmysl s téměř 22% podílem. Naopak pro spádová centra regionu a oblast vnějších Krkonoš je charakteristická poměrně velká odvětvová rozmanitost ekonomických aktivit. Významnější roli zde má zpracovatelský průmysl, strojírenství, stavebnictví, velkoobchod i maloobchod, ale také primární aktivity spojené s těžbou dřeva a lesnictvím, na které je posléze navázáno zpracování dřeva, papírenství a výroba nábytku. Podíl průmyslu na zaměstnanosti je ve vnějších Krkonoších i ve spádových centrech vyšší než je průměr za celý Liberecký i Královéhradecký kraj, což dokládá význam tohoto odvětví pro místní ekonomiku i trh práce. Není překvapivé, že největšího podílu služeb na zaměstnanosti obecně dosahují spádová centra, která koncentrují zejména veřejné, ale i soukromé služby.

3.2. TRH PRÁCE

Vývoj míry nezaměstnanosti ve vnitřních Krkonoších a ve spádových centrech od roku 2005 kopíruje hodnoty vývoje míry nezaměstnanosti v celém Česku až do července roku 2008. V oblasti vnějších Krkonoš panovala vyšší míra nezaměstnanosti, a to přibližně o 1,5 pct. bodu oproti republikovým hodnotám. Od roku 2008 došlo v souvislosti s globální hospodářskou krizí k výraznému nárůstu míry nezaměstnanosti (cca o 4–5 pct. bodů). Úroveň nezaměstnanosti za celé území je v posledních dvou letech cca o 2 procentní body vyšší než celorepublikový průměr, přičemž ve vnějších Krkonoších i nadále panuje méně příznivá situace než ve zbývajících částech zájmového území

Mapa: Míra nezaměstnanosti v obcích regionu Krkonoše v prosinci roku 2011

Zdroj: MPSV

Ekonomická krize se projevila rovněž v počtu dosažitelných uchazečů i volných pracovních míst. V prvním případě došlo k nárůstu a stagnaci počtu dosažitelných uchazečů (tedy de facto nezaměstnaných), v druhém případě došlo k stagnaci či mírnému poklesu počtu volných pracovních.

Na trhu práce obecně platí pravidlo, že čím je vyšší dosažené vzdělání má daná osoba, tím rostou její šance na uplatnění. V poslední době výrazně roste poptávka po kvalifikované pracovní síle vyučené v technických oborech, které je v současné době na trhu práce nedostatek, přičemž do budoucna se dá očekávat další zvýšení této poptávky.

Tabulka: Nabídka a poptávka po pracovní síle v okrese Trutnov a Semily v prosinci v roce 2011

	volné pracovní síly	volná pracovní místa
zaměstnanci v ozbrojených silách	1	0
zákonodárci a řídicí pracovníci	45	11
specialisté	322	65
techničtí a odborní pracovníci	631	134
úředníci	924	37
pracovníci ve službách a prodeji	1 888	135
kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	151	2
řemeslníci a opraváři	1778	131
obsluha strojů a zařízení, montéři	793	101
pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	2 484	254

Zdroj: MPSV

Největší příležitosti na získání pracovního místa mají specialisté a řídicí pracovníci a také techničtí a odborní pracovníci. V těchto kategoriích pracovních sil připadá přibližně 5 uchazečů na jedno pracovní místo. Roli zde sehrává vyšší dosažená kvalifikace, díky které je možno snadněji získat pracovní místo. V absolutním vyjádření je vysoká poptávka registrována po pomocných a nekvalifikovaných pracovnících, je však více než vyvážena vysokým počtem uchazečů o zaměstnání v těchto profesích. Rovněž ne všichni z této skupiny mají zájem o práci a zároveň nabízená práce může mít často pouze sezonní charakter.

Specifickou skupinu na trhu práce tvoří absolventi, kteří mají v současné době velmi těžké podmínky při sehnání trvalého místa, zejména z důvodu požadované praxe a také vyšší konkurence, jež je způsobena vyšší nezaměstnaností. V některých oborech je budoucí uplatnění absolventů velmi obtížné.

3.3. PLOCHY PRO PODNIKÁNÍ A PODNIKATELSKÁ INFRASTRUKTURA

V rámci hospodářského rozvoje regionů existují různé možnosti, jak lokalizovat výrobu. Jednou z možností je rekonstrukce a revitalizace chátrajících a nevyužívaných areálů. Tento způsob je finančně náročný a pro většinu investorů je jednodušší a levnější začít podnikat na „zelené louce“. Přilákání těchto investorů do regionu představuje velkou příležitost, neboť se často jedná o potenciální zaměstnavatele. Proto má mnoho měst a obcí na svém území vyčleněny rozvojové plochy pro budoucí investory. V Krkonoších se velká část brownfields nachází v místech někdejší textilní, oděvní, řemeslné a zemědělské výroby, existují zde však také brownfields v lokalitách s ukončenou sklářskou a dřevozpracující výrobou, příp. obytnou či obslužnou funkcí (tzn. nevyužívané bytové domy, kulturní domy apod.). Tato skutečnost naznačuje, že region na jednu stranu má a bude mít značné problémy s nákladnou revitalizací těchto území, na stranu druhou disponuje dostatkem ploch pro podnikání nebo jiné využití v atraktivní poloze bez nutnosti prostorové expanze zástavby mimo stávající intravilány.

HLAVNÍ ZÁVĚRY KAPITOLY

- ▲ Krkonoše v rámci Česka nejsou hospodářsky výrazně problémovým územím. S ohledem na periferní polohu regionu lze ekonomickou výkonnost a situaci na trhu práce hodnotit pozitivně. To

však neznamená, že na region nedoléhají problémy hospodářské restrukturalizace, globální hospodářské recese, specifické nezaměstnanosti apod.

- ▲ Diverzifikovaná struktura regionální ekonomiky z hlediska velikosti podniků (drobní podnikatelé i střední a velké firmy). V rámci ČR relativně vysoká míra podnikatelské aktivity a to zejména v oblasti vnitřních Krkonoš (pravděpodobně vazba na služby v cestovním ruchu).
- ▲ Ekonomika regionu má dvě různé podoby: vnitřní Krkonoše s relativně významným podílem cestovního ruchu a ostatní části regionu, které se i přes hospodářskou restrukturalizaci stále výrazně opírají o průmysl.
- ▲ Z hlediska odvětvové struktury je regionální ekonomika diverzifikovaná mezi výrobní a nevýrobní sektor. V rámci výrobních (resp. hlavně průmyslových) průmyslových odvětví dominuje elektrotechnický průmysl a výroba součástek do automobilů. V regionu postupně upadá textilní a sklářský průmysl a snižuje se i význam zemědělské výroby. Mezi nevýrobními odvětvími dominuje cestovní ruch.
- ▲ Míra nezaměstnanosti v regionu se dlouhodobě pohybuje kolem celorepublikového průměru, což je v podmínkách převážně venkovského regionu (s malým počtem větších měst) relativně příznivá situace. Nejvyšší je nezaměstnanost v obcích na západě regionu a na Žacléřsku.
- ▲ Nejhorší uplatnění na trhu práce mají zaměstnanci v priméru, lidé pouze s výučním listem nebo jen se základním či neukončeným vzděláním a také absolventi oborů gastronomie, turismu a ekonomie a správy (SŠ).

4 CESTOVNÍ RUCH

Cestovní ruch je dynamické odvětví národního i regionálního hospodářství, jehož význam pod vlivem globalizace, časového zkracování vzdáleností, růstu délky volného času atd. dlouhodobě narůstá. Tak jako na každém trhu, i v rámci cestovního ruchu se setkává nabídka s poptávkou, přičemž důležitou roli čím dál tím více sehraává kvalita a komplexnost poskytovaných služeb v příslušných regionech, neboť díky neustále se rozšiřujícímu trhu si mohou potenciální klienti vybrat ze široké nabídky destinací. V následující části je na základě dat ČSÚ a agentury CzechTourism analyzována nabídka a poptávka v cestovním ruchu.

4.1 NABÍDKA CESTOVNÍHO RUCHU

Krkonoše představují region s významným primárním potenciálem, resp. lokalizačními předpoklady cestovního ruchu. Již během 19. století zde vznikaly první turistické spolky a rozšiřovaly se možnosti využití původních pasteveckých horských bud pro turistiku. Byly také vydány první mapy a turistické průvodce po Krkonoších. Krkonoše tak jsou jedním z prvních regionů na území Česka, kde se začal rozvíjet cestovní ruch. Turistické činnosti místních bud postupem času nabraly na intenzitě, čímž postupně zastínily původní zdroje obživy. Významný rozmach nastal během první poloviny 20. století ve spojitosti se zimní sezonou a rozvojem oblasti zimních sportů. Krkonoše v této době představovaly průkopnickou oblast lyžování ve střední Evropě. Mezníkem v rozvoji turistické infrastruktury se stalo období po 2. světové válce, při kterém došlo ke změně majetkových poměrů v Krkonoších. Došlo k zestátnění turistické infrastruktury a její využití a rozvoj byl plně podřízen potřebám rekreace. Docházelo k výstavbě velkokapacitních ubytovacích zařízení, lanovek, sjezdových drah a vleků, což výrazně ovlivnilo architektonický i krajinný ráz území i jeho sociálně-ekonomickou skladbu. Během transformačního období po roce 1989 docházelo k dalšímu kvantitativnímu rozvoji turistické infrastruktury ve spojitosti s rozvojem soukromého podnikání a s přílivem zahraničních návštěvníků. Pro toto období je charakteristická nová výstavba ubytovacích zařízení, v posledním desetiletí především v podobě apartmánového bydlení.

4.1.1 ATRAKTIVITY A ATRAKCE

Lokalizační předpoklady cestovního ruchu v Krkonoších spočívají v jedinečné kombinaci přírodních hodnot a kulturního dědictví regionu. Velká část těchto atraktivit, a tudíž i celé Krkonoše jako destinace cestovního ruchu jsou významné na celostátní i mezinárodní úrovni. Hlavní skupiny atraktivit, resp. forem cestovního ruchu vytvářející turistický potenciál Krkonoš jsou uvedeny v následujícím textu. (Detailní přehled lokalizačních předpokladů cestovního ruchu v Krkonoších je obsažen v Programu rozvoje cestovního ruchu turistické oblasti Krkonoše 2003 a také v Generelu rozvojového potenciálu Krkonoš 2007.)

Přírodní atraktivity

Reliéf Krkonoš je kernou hornatinou se zbytky zarovnaného povrchu (paroviny) na temenech. Pro Krkonoše je tudíž příznačný hornatý reliéf a přítomnost atraktivních geomorfologických útvarů. Nacházejí se zde vrcholové partie a hřebeny nejvyšších hor v Česku, údolí formovaná říční i ledovcovou činností i skalní výchozy formované mrazovým zvětráváním (mj. Mužské a Dívčí kameny). Důležitým fenoménem je Sněžka, nejvyšší hora Krkonoš i celého Česka. Členitý reliéf

vytváří značné předpoklady pro pěší a lyžařskou (sjezdovou i běžkařskou) turistiku, ale také pro cykloturistiku, hippoturistiku apod.

Krkonoše jsou nejdůležitější pramennou oblastí ve střední Evropě (mj. pramen Labe, dále Úpy a Jizery). Hlavní hřeben Krkonoš je součástí hlavních rozvodí Baltského a Severního moře. Na horních tocích řek se nacházejí četné vodopády (Labe, Pančava, Mumlava), obří hrnce a pozoruhodné úseky historické antropogenní regulace vodních toků (hrazenářské a protipovodňové úpravy). Horské louky částečně pokrývají rašeliniště, z nichž nejrozsáhlejší je Úpské.

V Krkonoších se nacházejí přírodně cenné ekosystémy horských luk i říčních údolí a vzácná květena formující předpoklady pro přírodní poznávací turistiku. Mezi vzácnými druhy fauny i flóry se objevují také tzv. glaciální reliktů, tedy pozůstatky čtvrtohorních dob ledových. Krkonoše mají díky své nadmořské výšce několik vegetačních stupňů od podhorského přes horský a klečový až po alpský v nejvyšších partiích Krkonoš.

Kulturně-historické atraktivity

V podmínkách Česka mají Krkonoše bohaté kulturní tradice reprezentované některými tradičními průmyslovými odvětvími a produkty (sklářství, textilní průmysl, dřevozpracující průmysl a hračkářství, řemeslná výroba –, svěbytnou tradiční architekturou (krčková a roubená stavení), gastronomií, zvyky a pověstmi vytvářející předpoklady pro kulturní, gastronomický a poznávací cestovní ruch.

Region Krkonoš a Podkrkonoší je spjatý s některými historickými osobnostmi, rodáky (mj. spisovatelé Karel Čapek, Jaroslav Havlíček, Jan Weiss, Marie Kubátová, malíři Josef Čapek a František Kaván, lékaři Hans Havlíček, Zdeněk Reiniš, průkopníci českého lyžování i někteří přední čeští lyžaři) i smyšlenými postavami a pověstmi. Pravděpodobně nejznámější je pověst o Krakonošovi, který je jedním ze symbolů regionu. V Krkonoších krátkodobě pobývali také některé další významné osobnosti, např. J. A. Komenský.

V regionu se nacházejí městské památkové zóny Trutnov, Vrchlabí, Hostinné, Jilemnice, Pilníkov a Žacléř, vesnické památkové rezervace Jizerka a Horní Štěpanice a vesnické památkové zóny Dolní Vernéřovice, Šimovy Chalupy, Modrý Důl a Velké Típelty Boudy. Četná jsou místní muzea s vazbou na místní specifika (např. historické výroby, kulturní zvláštnosti, lyžování, lesnictví), ale také významnější regionální muzea Krkonoš ve Vrchlabí a Jilemnici mapující přírodu, kulturu a historii regionu..

Specifičnost turistického potenciálu Krkonoš spočívá také v tom, že v regionu se naopak prakticky nenacházejí některé druhy jinde významných kulturních památek a architektonických solitérů (mj. žádné nadregionálně významné hrady a zámky) ani nadregionálně významné sakrální památky.

Krkonoše mají zavedenou certifikaci regionálních produktů pod značkami Krkonoše – originální produkt a Podkrkonoší – originální produkt. Certifikace je jednou z aktivit MAS Krkonoše, resp. MAS Podchlumí. Přehled certifikovaných produktů viz tabulka.

4.1.2 INFRASTRUKTURA CESTOVNÍHO RUCHU

Infrastruktura cestovního ruchu zahrnuje jednak infrastrukturu pro základní služby (tedy ubytovací kapacity), a jednak infrastrukturu doplňkovou. Ubytovací (a také stravovací) kapacity v regionu jsou dostačující (naopak dochází v posledních letech vlivem poklesu návštěvnosti k jejich pozvolné selekci) a problémem je spíše jejich kvalita. Naopak doplňková infrastruktura cestovního ruchu je v různých částech Krkonoš velmi různorodá nejen z hlediska kvality, ale i kapacity. Části Krkonoš včetně některých renomovaných středisek cestovního ruchu (např. Rokytnice nad Jizerou) jsou doprovodnou infrastrukturou cestovního ruchu výrazně podvybavené, což představuje limit pro rozvoj

cestovního ruchu, zejména ve smyslu úsilí o prodloužení pobytu a zvýšení útraty návštěvníků a o rozšíření hlavní zimní sezóny na další části roku (vč. léta, které představuje druhou hlavní sezónu).

V návaznosti na trendy rozvoje cestovního ruchu v Česku a ve světě docházelo v posledních desetiletích k výrazné změně počtu lůžek v krkonošské oblasti. V roce 1959 je uváděna na sledovaném území ubytovací kapacita 34 000 lůžek, která do roku 1974 vzrostla na 41 000 lůžek. Původní plány zabývající se dlouhodobou koncepcí územního rozvoje Krkonoš z roku 1973 uváděly nárůst ubytovací kapacity pro rok 1980 na 60 tis. lůžek pro rok 2000 až na 100 tis. lůžek. V roce 2011 se v zájmovém území nacházelo celkem 968 hromadných ubytovacích zařízení s celkovou kapacitou 36 714 lůžek (pokud připočteme počet domů sloužících k rekreaci, jedná se o počet téměř 6 000 objektů). Reálná kapacita v ubytovacích zařízeních však bude o několik tisíc lůžek vyšší, neboť do statistiky nejsou započtena lůžka v soukromém ubytování.

Krkonoše disponují širokou sítí turistických informačních center (TIC). Regionální TIC sídlí ve Vrchlabí. Kromě něj se v regionu nachází přes 20 dalších TIC (téměř v každé obci ve vnitřních Krkonoších a spádových centrech a také v řadě obcí vnějších Krkonoš), která provozují různé veřejné, podnikatelské i neziskové organizace. Informace o Krkonoších jsou dostupné na různých webových portálech, oficiálním je www.krkonoše.eu.

Důležitou složkou turistické infrastruktury Krkonoš je infrastruktura pro nejrůznější sporty a sportovně-zábavní aktivity. Patří sem zejména infrastruktura pro sjezdové a běžecké lyžování (rozsáhlejší i menší střediska sjezdového lyžování vybavená sjezdovými tratěmi, lanovkami a vleky – nejvýznamnějšími jsou Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou, Janské Lázně, Rokytnice nad Jizerou, Harrachov a Herlíkovice). Krkonoše disponují také infrastrukturou pro další zimní sporty, cyklistiku, méně obvyklé sporty typu lezení po umělých stěnách, jízdy na čtyřkolkách, závěsného létání apod. i pro „běžné“ sportovní a sportovně-zábavní aktivity (tenis, squash, golf, bowling apod.). Některé z těchto aktivit (zejména ty, které se označují jako „adrenalinové“) se střetávají se zájmy ochrany přírody a krajiny zejména na území KRNAP, ale i v ostatních částech regionu. Krkonoše mají předpoklady také pro rozvoj lázeňské a wellnessové turistiky. Vedle Janský Lázní se statutem lázeňského města a lázeňského resortu Bratrouchov se v regionu nachází také řada wellnessových zařízení zřízených zejména v rámci větších hotelů (Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou, Vrchlabí). V regionu se také nenachází žádný větší akvapark, ale pouze menší akvacentrum v hotelu Aqua Park ve Špindlerově Mlýně a plavecký bazén v Jilemnici a řada menších bazénů umístěných při dalších ubytovacích zařízeních v regionu.

Pro kulturní vyžití návštěvníků Krkonoš slouží několik kin, kulturních zařízení i divadel (viz kapitola věnovaná občanské vybavenosti).

Pokles finančních prostředků v rozpočtech obcí či Správy KRNAP může v budoucnu ovlivnit údržbu i výstavbu turistické infrastruktury (běžkařské tratě, cyklostezky apod.), která může mít negativní dopady na návštěvnost regionu a rozvoj cestovního ruchu.

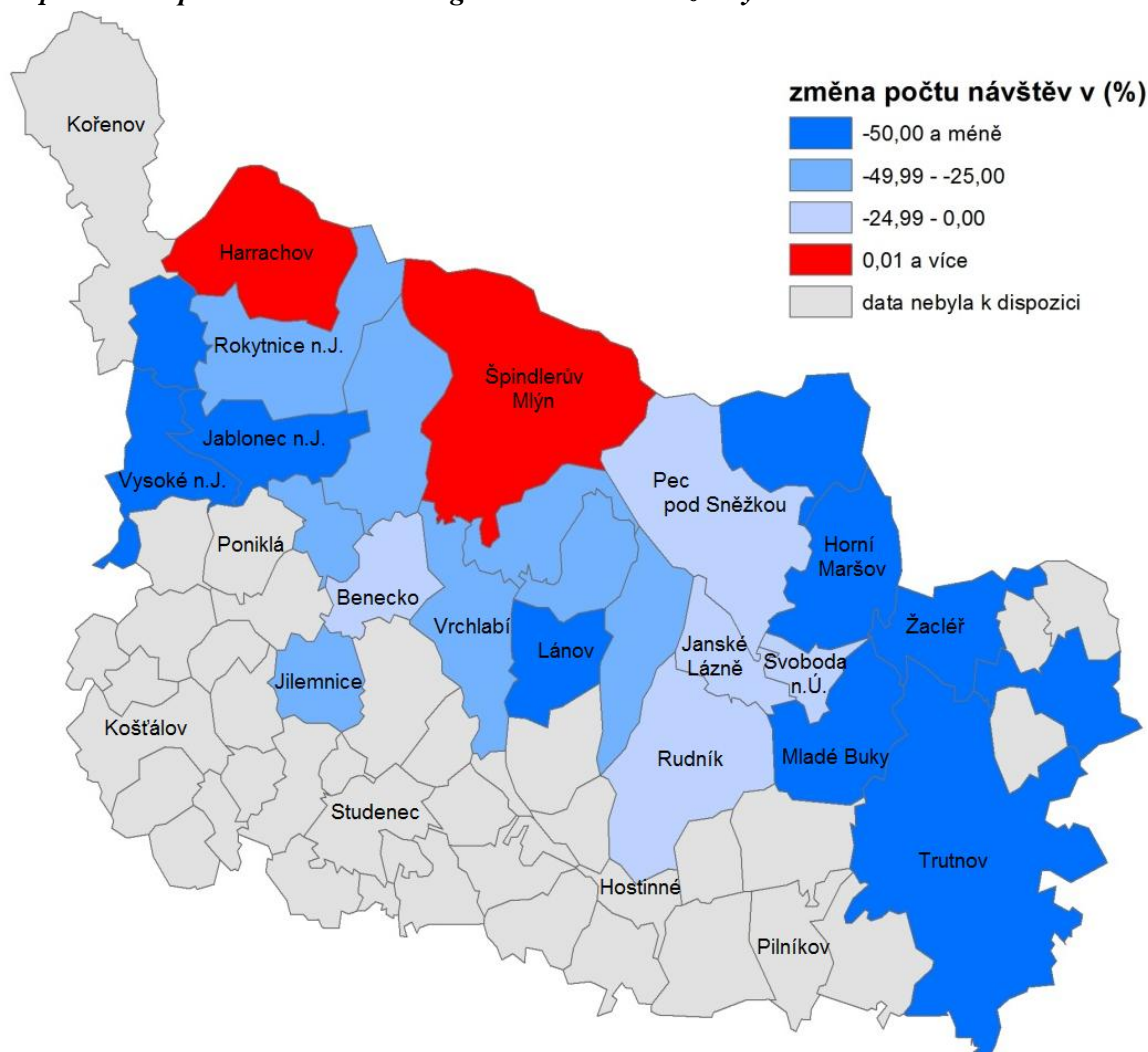
4.2 POPTÁVKA CESTOVNÍHO RUCHU

S nástupem ekonomické recese v posledních letech došlo v Česku obecně ke stagnaci objemu domácí poptávky. Domácí poptávka je sice třikrát vyšší než zahraniční, avšak ta má pro místní ekonomiku relativně větší význam. Pro tuzemské podnikatele v cestovním ruchu jsou žádanější klientelou zahraniční turisté, kteří utrácejí přibližně o čtvrtinu více prostředků než návštěvníci z Česka. Silná zahraniční poptávka (rozšíření CR do nových atraktivních oblastí ve spojení s levnějšími letenkami, lacinější destinace u moře) představuje výraznou konkurenci tuzemským destinacím.

4.2.1 VÝVOJ POČTU NÁVŠTĚVNÍKŮ

Krkonoše jsou pro návštěvníky z Česka v zimě nejatraktivnější mezi všemi turistickými regiony v Česku (ve vymezení podle agentury CzechTourism), v letních měsících až sedmým. Zahraniční návštěvníci celoročně vnímají Krkonoše jako čtvrtý nejatraktivnější region po Praze, západočeských lázních a jižních Čechách. Během posledních deseti let byl v Krkonoších přesto zaznamenán výrazný pokles počtu zahraničních návštěvníků. Za sledované období (2000 – 2010) došlo na celém území k 20% poklesu návštěvnosti, v absolutním vyjádření se jedná téměř o 180 000 návštěvníků ročně. Příčiny úbytku počtu návštěvníků Krkonoš je možné hledat v obecných trendech v cestovním ruchu v Česku i ve specifických regionálních problémech Krkonoš. Obecný trend poklesu návštěvnosti projevující se prakticky ve všech regionech Česka, je zjevný i v případě Krkonoš. Příčinou je nepochybně hospodářská recese, ale možná také nekvalitní, nekoordinovaný a nejasně cílený marketing Česka jako turistické destinace na celostátní úrovni směrem k zahraničním trhům. Specifickými faktory, které tento vývojový trend mohou umocňovat, jsou jednak rostoucí konkurence jiných horských destinací v Česku a v zahraničí, a jednak rozšíření apartmánového bydlení. Konkurence jiných horských destinací v Česku se zvyšuje s rozšiřováním turistické infrastruktury i v regionech, kde byla dříve rozvinutá slabě (např. vznik nových lyžařských center i v nižších pohořích těžící z rozšiřujících se možností umělého zasněžování i rostoucí oblíby kratších turistických cest do destinací v blízkosti velkých aglomerací). Konkurence zahraničních destinací roste především díky jejich vyšší kvalitě (i v poměru k ceně), širší doprovodné infrastruktuře a službách, kvalitnímu a koordinovanému marketingu, v zimě i díky garanci dobrých sněhových podmínek

Mapa: Změna počtu návštěvníků v regionu Krkonoše mezi lety 2000 - 2010

Zdroj: ČSÚ

4.2.2 SKLADBA NÁVŠTĚVNÍKŮ

Pro turistické regiony ČR pravidelně zpracovává informace o návštěvnosti agentura CzechTourism. Na základě zveřejněných výsledků lze identifikovat následující hlavní závěry týkající se skladby návštěvníků Krkonoš a Podkrkonoší.

Léto 2011:

- do regionu Krkonoše a Podkrkonoší cestují návštěvníci i ze vzdálených oblastí, polovina ze vzdálenosti delší než 100 km
- většina přijíždí s partnerem nebo přáteli, jedna pětina návštěvníků přijíždí s malými dětmi
- více než polovina směřuje do Krkonoš na delší pobyt (3-7 dnů), třetina však pouze na jednodenní výlet bez přespání
- návštěvníci nejčastěji přenocují v místních penzionech nebo hotelích***, u známých nebo na vlastní chatě nebo chalupě
- většina návštěvníků přijíždí autem
- stravovací zařízení využívá alespoň 79 % návštěvníků
- průměrná denní útrata obvykle nepřekročí 1000 Kč

- největším lákadlem regionu je možnost turistiky především pěší, poznávání přírody, sportovní využití či relaxace
- téměř 80 % návštěvníků přijíždí do regionu opakovaně a většina se plánuje v budoucnu vrátit
- nejčastěji využívaným informačním zdrojem je internet a informace od příbuzných a známých, přesto polovina respondentů nezaznamenala žádný typ reklamy či upoutávky
- návštěvníci příliš nejsou spokojeni s dopravní infrastrukturou a službami pro motoristy, rovněž nejsou spokojeni s cenovou hladinou služeb a částečně také s nabídkou programu pro volný čas

Zima 2012:

- polovina návštěvníků přijela do Krkonoš a Podkrkonoší ze vzdálenosti větší než 100 km
- většina dorazila autem s doprovodem partnera/partnerky či přátel
- dvě pětiny návštěvníků strávily v regionu 3 – 7 dní, 37 % pouze jeden den bez noclehu
- téměř 90 % se alespoň částečně stravovalo v restauračních zařízeních, více než polovina utratila minimálně 500 Kč na osobu/den
- nejčastější způsob ubytování bylo v přenocování v penzionech nebo hotelech***
- nejvíce návštěvníků přijelo za turistikou a sportem, ale 10 % jich přicestovalo také za relaxací a zdravím, hlavními lákadly bylo lyžování a zimní sporty
- většina návštěvníků byla v Krkonoších více než třikrát
- hlavním informačním zdrojem byl internet a také informace od známých a příbuzných
- návštěvníci byli spokojeni zejména s poskytováním informací, orientačním značením a přátelstvem místních lidí, zatímco nespokojenost panovala zejména ve vztahu k dopravní infrastruktuře, cenovou hladinou služeb a dostupností regionu hromadnou dopravou ale také k doplňkovým aktivitám (programu pro volný čas)

Ve struktuře zahraniční klientely došlo během posledních let rovněž k výrazným rozdílům. Původní skladba turistů v roce 2005 zahrnovala především návštěvníky z Německa (44 %), Polska (20 %), Nizozemska (17 %) či Velké Británie (7 %). V současné době výrazně roste podíl polské a ruské klientely. Výrazný pokles byl zaznamenán u tradičně hojně zastoupených klientů z Nizozemska.

Velmi dobře a spíše dobře lze v Krkonoších podle respondentů zmíněného průzkumu hodnotit zejména:

- přátelství místních lidí k návštěvníkům
- péči o životní prostředí
- místní orientační znamení (směrovky tabule)
- rozsah a dostupnost ubytovacích a stravovacích kapacit
- péči o čistotu a pořádek
- poskytování informací o regionu
- služby pro lyžaře

Špatně a spíše špatně lze hodnotit zejména:

- dopravní infrastrukturu (silnice a parkoviště)
- služby pro motoristy
- dostupnost regionu hromadnou dopravou
- cenovou úroveň služeb
- nákupní možnosti (prodejní síť)
- příležitosti pro zábavu a společenské využití
- nabídku programů pro volný čas

4.3 ORGANIZACE CESTOVNÍHO RUCHU A MARKETING

Hlavní řídicí organizací CR v regionu Krkonoše je SMO Krkonoše. V organizaci a řízení rozvoje cestovního ruchu sehrávají roli také další mikroregionální sdružení vč. MAS. Jelikož je turistický region Krkonoše rozdělen mezi dva kraje, existuje zde komplikovanější situace v oblasti komunikace a koordinace aktivit s krajem a také systému financování. Přesto byly v posledních letech realizovány některé celoregionální projekty v oblasti cestovního ruchu, do nichž je zapojeno větší množství veřejných i soukromých subjektů (krkonošské cyklobusy, Krkonoše ze sedla kola apod.).

V regionu je zřetelná tendence spolupráce na rozvoji CR s místními podnikateli. Příkladem může být Fond cestovního ruchu Krkonoše nebo projekty typu Krkonoše – běžecký lyžařský ráj, noviny Krkonošská sezona či účast na veletrzích, na které jsou zvány partnerské subjekty. Další příklad intenzivní spolupráce představuje spolupráce s přibližně dvěma desítkami informačních center, které jsou důležité kvůli distribuci propagačních materiálů a informací pro turisty, nebo zavedení letních turistických cyklobusů. Mezi lety 2006 – 2009 byla realizována společná mediální kampaň „Krkonoše – hory zážitků“. Od roku 2005 má region Krkonoše svou vlastní značku pro originální produkty, od roku 2008 i region Podkrkonoší. Mezi lety 2011 – 2013 je na území Krkonoš realizován projekt podporující marketingové a koordinační aktivity v Krkonoších. Cílem projektu „Krkonoše – nová šance pro cestovní ruch“ je vytvoření marketingových nabídek nebo rozvoj webových stránek. Jedním z aktuálně vznikajících marketingových produktů je projekt Regioncard Krkonoše/Krkonosze, jednotná turistická karta zahrnující horská města, hotely, muzea, lyžařská střediska, lyžařské školy atd. na české i polské straně Krkonoš. I přes tyto dílčí aktivity je turistická nabídka Krkonoš dosud spíše roztržštěná a jednotliví podnikatelé i jednotlivé dílčí destinace (obce) jsou často spíše v konkurenční než kooperační pozici.

HLAVNÍ ZÁVĚRY KAPITOLY

- ▲ Řada různorodých atraktivit přírodního i kulturně-historického typu vytvářející značný primární potenciál cestovního ruchu zvláště ve vnitřních Krkonoších. Přítomnost několika unikátních atraktivit v rámci celého Česka, případně střední Evropy. Existence systému certifikace regionálních produktů.
- ▲ Na území Krkonoš došlo během let k mírnému poklesu v počtu ubytovacích zařízení, jejichž kapacitu lze i z tohoto důvodu považovat za dostatečnou. Problémem zůstává jejich kvalita, a to i vzhledem k „poměru cena/výkon“. Došlo k výraznému nárůstu počtu penzionů a hotelů***, zatímco poklesl počet velkokapacitních turistických ubytoven.
- ▲ Nedostatečná, resp. územně velmi nevyrovnaná vybavenost regionu doplňkovou infrastrukturou a službami cestovního ruchu. Vybavenost pro některé sportovní aktivity (zejména lyžování) je na české poměry vysoce nadstandardní (vč. nárůstu kapacity v posledních letech), infrastruktura pro jiné sportovní a zábavní aktivity je dosud spíše nízká.
- ▲ Na celém území Krkonoš došlo mezi lety 2000 – 2010 k poklesu vícedenní návštěvnosti o 20 % (cca 180 000 návštěvníků ročně). Ve vnitřních Krkonoších byl zaznamenán pokles o 11 %, ve zbytku území dokonce přibližně o polovinu. Také průměrný počet přenocování se snížil. Přibližně 35 % návštěvníků přijíždí do Krkonoš pouze na jeden den.
- ▲ Postupná změna profilu typického návštěvníka Krkonoš: preference kratších návštěv, ztráta zahraniční klientely ze západní Evropy (Nizozemci, ale i Němci), kterou nahrazují Rusové a Poláci.
- ▲ Vzrůstá spolupráce mezi jednotlivými aktéry v regionu v oblasti řízení a marketingu cestovního ruchu (SMO Krkonoše, další mikroregionální sdružení a MAS, podnikatelská sféra, Správa KRNAP).

5 DOPRAVA

Doprava je jedním z důležitých faktorů socioekonomického rozvoje regionu. Kvalitní dopravní napojení na hlavní tahy a celková kvalita infrastruktury významně ovlivňuje kvalitu života obyvatel i atraktivitu regionu pro návštěvníky a případné investory.

5.1 DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA

V současné době zájmovým územím neprochází žádná dálnice ani rychlostní komunikace a jeho silniční dostupnost není příliš kvalitní. Nejbližší napojení na páteřní silniční síť poskytuje na západě silnice R10/R35 v Turnově a na východě dálnice D11 u Hradce Králové. Dálnice D11 (silnice R11) by v budoucnu (termín dokončení nelze odhadnout) měla propojit Prahu, Hradec Králové, Trutnov a polskou dálnici A4 u Lehnice (Legnica). Ani po dokončení dálnice po východním okraji území se jeho dostupnost plošně výrazně nezvýší, protože dvě ze čtyř hlavních okolních aglomerací (Praha a Liberecko včetně přilehlého německého pohraničí) zůstanou i nadále s krkonošskou oblastí nebo s její významnou částí propojeny nekvalitně. Zbývající dvě významné okolní aglomerace (Vratislav a Hradec Králové – Pardubice) pak budou lépe dostupné jen z východních částí Krkonoš. Vzhledem k charakteru území se nejvýrazněji projevuje absence kapacitní a rychlé spojovací komunikace vedená západovýchodním směrem po jeho jižním okraji, kde v současnosti existují dvě částečně paralelní silnice I/14 a I/16, které ovšem obě vykazují velké množství dopravních závad a pro tranzitní dopravu nejsou vhodné.

Železniční doprava není v regionu kvůli horskému masivu a sevřeným přírodně cenným říčním údolím příliš rozvinuta. Významnější železniční tratě se nacházejí na jižní straně území, ale svými parametry neodpovídají současným potřebám na rychlou přepravu mezi Krkonošemi a hlavními nadregionálními centry Prahou, Hradcem Králové a Libercem. Poloha regionu vůči významným železničním koridorům je tak vyloženě periferní.

- Nejbližší významná letiště se nacházejí v Praze a dále v Pardubicích a polské Vratislavi. Pražské letiště je od Krkonoš relativně daleko, obě bližší regionální letiště ve Vratislavi a Pardubicích zase zatím nabízejí pouze omezený rozsah letových destinací

Automobilová doprava

Silniční dostupnost krkonošského regionu z hlavních okolních aglomerací (Praha, Německo + Liberecko, „hradubická“ aglomerace, Vratislav) není odpovídající. Páteřní komunikace vedou (nebo jsou plánovány) na západním (R10/R35) a východním okraji území (D11/R11). Spojnici mezi nimi představuje především silnice I/14, která ovšem svým směřováním a kvalitou neodpovídá požadavkům na rychlý západovýchodní přesun mezi jednotlivými významnými regionálními středisky (Jilemnice, Vrchlabí, Trutnov, příp. Jablonec n. N., Semily a Liberec). Regionem procházejí následující hlavní komunikace:

I/10 Praha (I/1) – Mladá Boleslav (I/16, I/38) – Turnov (I/35) – Tanvald (I/14) – Harrachov (CZ/PL)

I/14 Liberec (I/13, I/35) – Jablonec nad Nisou (I/65) – Tanvald (I/10) – Jilemnice – Vrchlabí – Trutnov (I/16, I/37) – Náchod (I/33) – Třebovice (I/43)

I/16 Řevničov (I/6) – Mladá Boleslav (I/10, I/38) – Jičín (I/32, I/35) – Trutnov (I/14, I/37) – Královec (CZ/PL)

I/37 Trutnov (I/14, I/16) – Jaroměř (I/33) – Hradec Králové (I/31) – Pardubice (I/36) – Chrudim (I/17) – Velká Bíteš (D1)

II/286 Jičín – Lomnice nad Popelkou – Jilemnice – Vítkovice – Horní Mísečky

II/290 Frýdlant – Hejnice – Desná – Vysoké nad Jizerou – Poniklá

II/293 Horka u Staré Paky – Studenec – Jilemnice

II/294 Rokytnice nad Jizerou – Vítkovice

II/295 Studenec – Vrchlabí – Špindlerův Mlýn

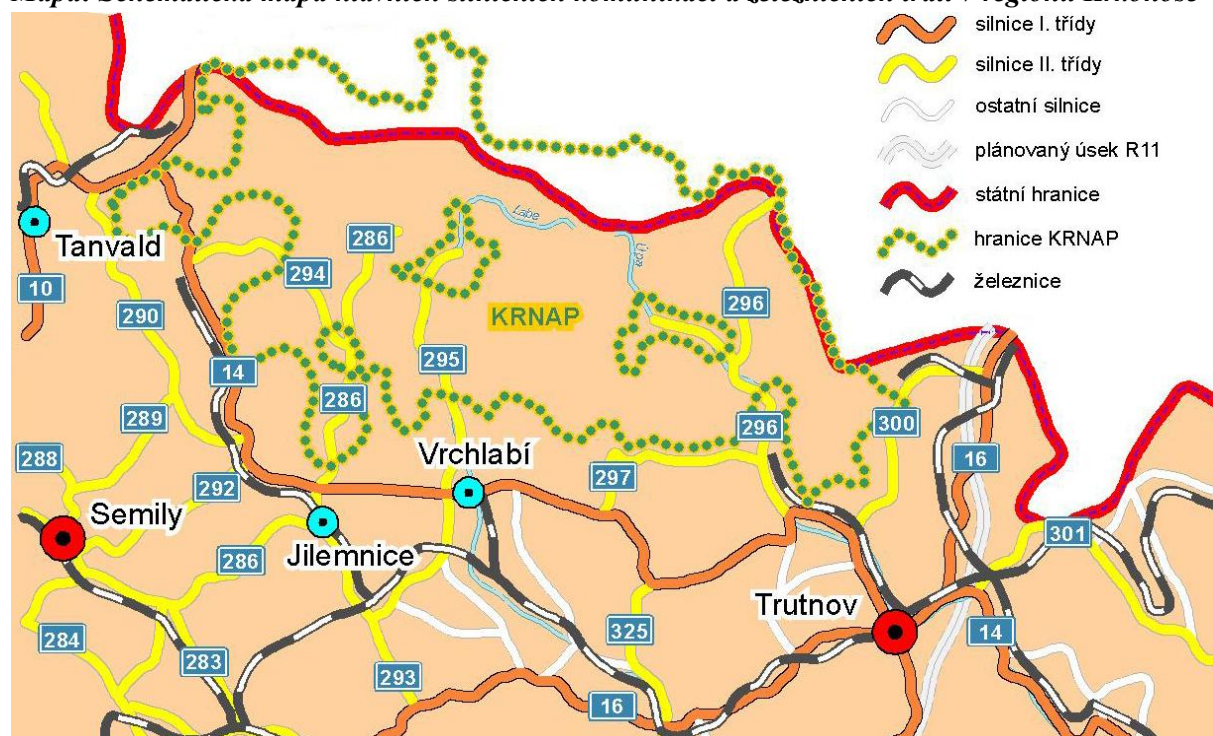
II/296 Mladé Buky – Svoboda nad Úpou – Pec pod Sněžkou

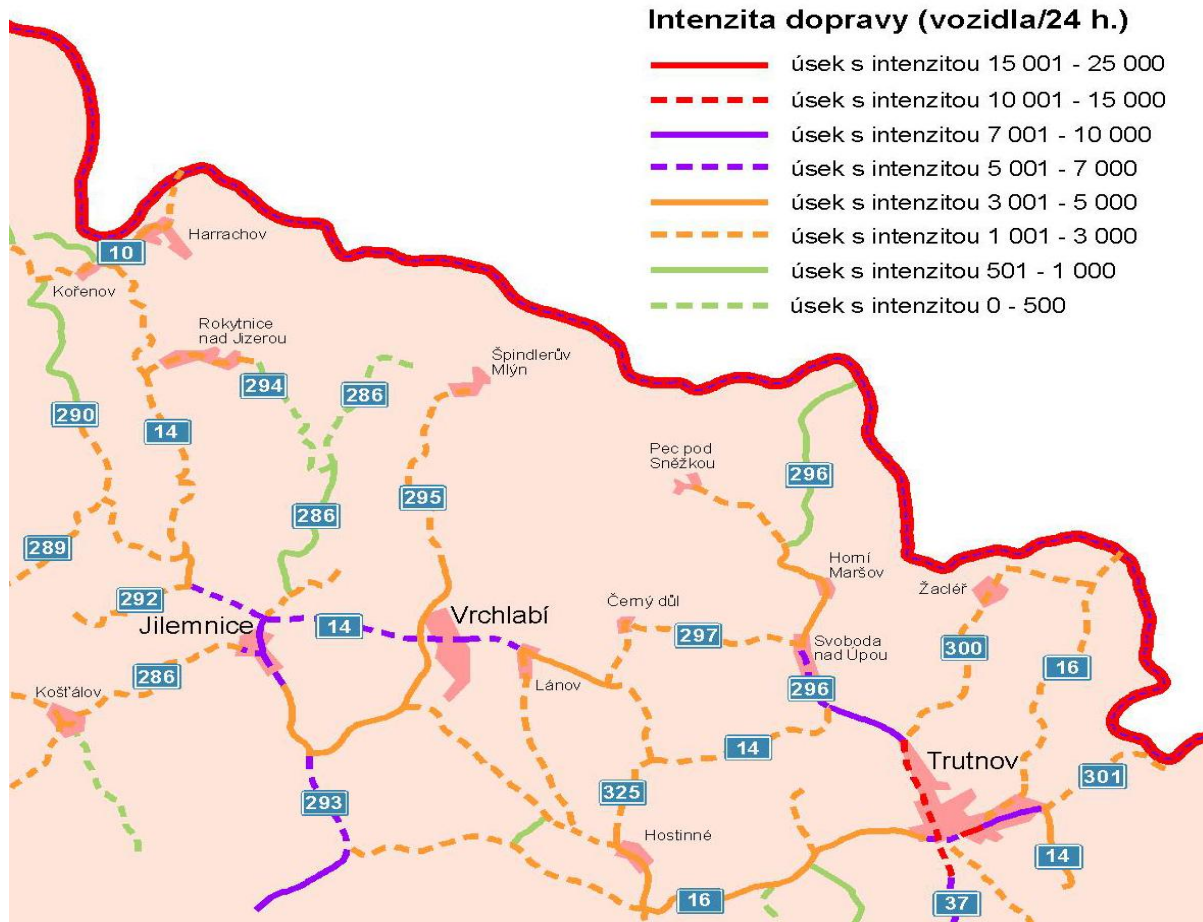
II/297 Čistá – Janské Lázně – Svoboda nad Úpou

II/300 Hořice – Miletín – Dvůr Králové nad Labem, Trutnov – Žacléř – Královec

II/325 Chlum – Bílá Třemešná – Hostinné – Rudník

Mapa: Schematická mapa hlavních silničních komunikací a železničních tratí v regionu Krkonoše

Mapa: Intenzita dopravy na pozemních komunikacích v regionu Krkonoše v roce 2010

Zdroj: celostátní sčítání dopravy 2010

Vysoká intenzita dopravy se ve spojení s horskými podmínkami výrazně podepisuje na opotřebení povrchu komunikací. V rámci analýzy stavu dopravy na území Libereckého kraje v roce 2010 byly identifikovány tyto nejčastější závady: nízká tloušťka konstrukčních vrstev vozovek, velký stupeň opotřebení povrchu obrusného krytu, nedostatečné odvodnění pláň vozovek, neudržované krajnice, náletová vegetace narušující zemní těleso atd. Při mapování kvality komunikací v roce 2009 byla na území regionu Krkonoše v části spadající pod Liberecký kraj řada lokálních komunikací v neuspokojivém až havarijním stavu. Kvalita komunikací I. a II. třídy je díky rekonstrukcím některých jejich úseků v minulých letech v lepším stavu, avšak některé, zejména horské úseky čelící během roku extrémním klimatickým podmínkám jsou stále nevyhovující.

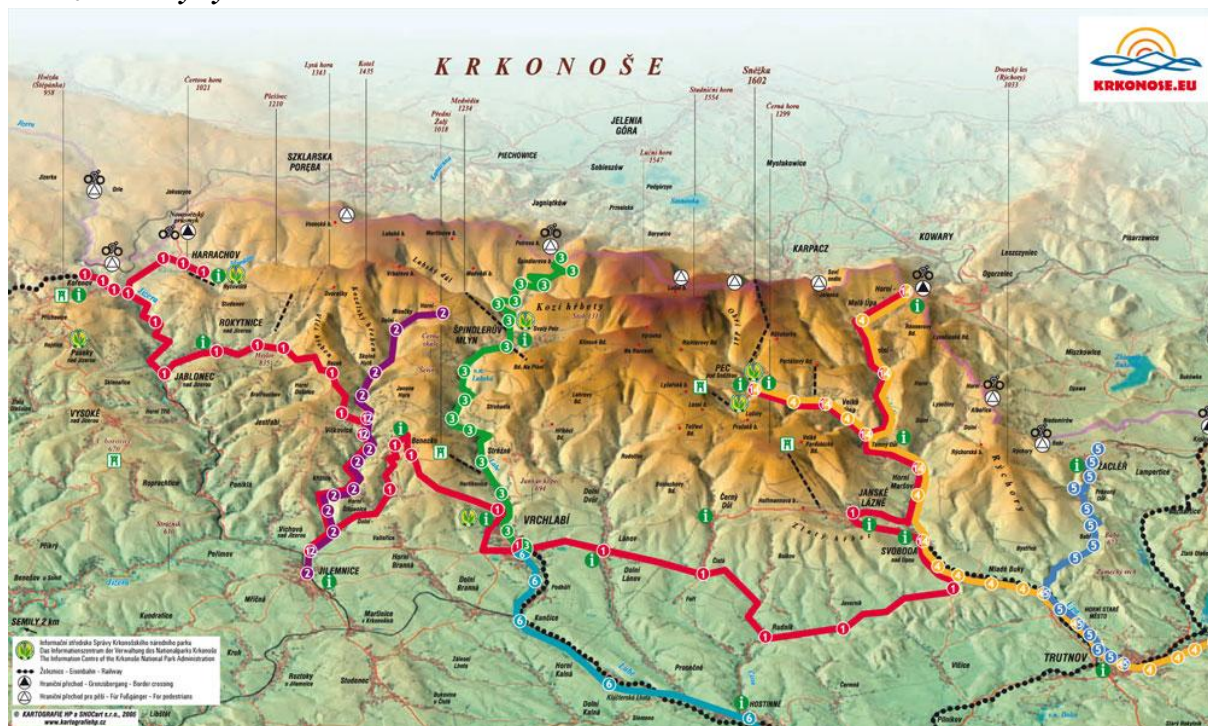
S individuální automobilovou dopravou v regionu úzce souvisí také parkování (doprava v klidu). Tato oblast je v Krkonoších specifická, neboť se zde kromě obvyklého nedostatku parkovacích ploch v městských centrech objevuje také fenomén vysoké lokální a časové koncentrace návštěvníků v exponovaných lokalitách v blízkosti skiareálů, lanovek a nástupních míst horských túr. Situace se ještě komplikuje v zimním období. Příležitostí ve členitém a přírodně cenném krkonošském regionu je také rozvoj elektromobility, který je v území urychlen především díky zapojení do pilotního projektu SMART region ČEZ. V rámci tohoto projektu byly například pro testovací účely zakoupeny služební elektromobily nebo jsou budovány dobíjecí stanice elektromobilů (projekt má ovšem řadu dopadů i mimo oblast dopravy).

5.2 ŽELEZNIČNÍ A AUTOBUSOVÁ DOPRAVA

Krkonoše jsou na železniční síť napojeny celostátními i regionálními drahami. Přestože je železniční síť v regionu poměrně hustá, ani jedna z tratí neumožňuje přímé a rychlé spojení s Prahou a dalšími nadregionálními centry (Hradec Králové, Liberec). Po železnici nejsou dostupná ani centra hlavních horských středisek Harrachova, Rokytnice nad Jizerou, Špindlerova Mlýna a Pece pod Sněžkou. Největší význam pro dálkové napojení regionu má železniční trať 040 Chlumeck nad Cidlinou – Stará Paka – Trutnov (napojení na Prahu a dálkovou osu Praha – Pardubice – Morava), 030 Pardubice – Hradec Králové – Stará Paka – Turnov – Liberec (napojení na Liberecko) a 032 Hradec Králové – Jaroměř – Trutnov (napojení na „hradubickou“ aglomeraci). Po uvedených tratích zpravidla jezdí rychlíky nebo spěšné vlaky celodenně a celotýdenně přibližně ve dvouhodinovém taktu. Velký potenciál pro budoucí rozvoj mají také regionální dráhy 044 Trutnov – Kunčice nad Labem – Vrchlabí a 045 Trutnov – Svoboda nad Úpou, které obě vedou v ose přílehlého osídlení (labské a úpské údolí), ovšem končí ještě před dosažením atraktivních destinací (Špindlerův Mlýn a Pec pod Sněžkou). V důsledku toho jsou dobře využitelné místními obyvateli, nikoli však návštěvníky regionu. Všechny vlakové spoje také přepravují jízdní kola

Vzhledem k zastaralé a směrově nevyhovující železniční síti má v Krkonoších z hlediska dopravní obsluhy území větší význam autobusová doprava (dálková a místní). Většina dálkových linek nepravidelně spojuje hlavní krkonošská sídla s Prahou a dalšími vzdálenějšími městskými aglomeracemi (Brno, Berlín, Drážďany). Místní a regionální autobusové linky zejména spojují hlavní krkonošská sídla. Všechny železniční a autobusové linky zajišťující dopravní obsluhu území dotovanou Královéhradeckým a Libereckým krajem jsou začleněny do integrovaných dopravních systémů IREDO (KHK) nebo IDOL (LK), které však (až na linky turistických autobusů) na hranicích krajů nejsou provázány. Po optimalizaci veřejné dopravy také vznikly návaznosti mezi jednotlivými železničními a autobusovými spoji v garantovaných přestupních uzlech

Obrázek: Trasy cyklobusů v Krkonoších

Zdroj: www.krkonoše.eu

Specifickou roli v autobusové dopravě hrají v posledních letech cyklobusy a skibusy. V Krkonoších vznikla následující provázaná nabídka cyklobusových linek:

- ♣ Trasa 1: páteřní linka Harrachov – Kořenov – Rokytnice nad Jizerou – Vrchlabí – Janské Lázně - Pec pod Sněžkou – Pomezní boudy (118 km)
- ♣ Trasa 2: Jilemnice – Hrabačov – Vítkovice – Dolní Mísečky – Horní Mísečky (22 km)
- ♣ Trasa 3: Vrchlabí – Špindlerův Mlýn – Špindlerovka (26 km)
- ♣ Trasa 4: Úpice – Svoboda nad Úpou – Horní Malá Úpa, Pomezní Boudy (30 km)
- ♣ Trasa 5: Žacléř – Trutnov (pouze pro pěší, velmi omezená přeprava jízdních kol – 22 km)
- ♣ Trasa 6: Vrchlabí – Hostinné – Dvůr Králové nad Labem – Hořice – Hradec Králové (75 km)

V letním období jsou některé úseky cyklobusů využívány také místními obyvateli pro cesty do zaměstnání a službami apod. Současně platí, že v tomto období má naopak turistické využití i řada spojů základní dopravní obslužnosti.

5.3 LANOVKY A VLEKY

V území je díky jeho členitosti silně rozvinuta vertikální doprava. Řada lanovek a vleků se nachází v lyžařských areálech a jsou provozovány kromě zimního také v letním období. V uplynulých letech docházelo a stále dochází k modernizaci zastaralých zařízení, jejímž důsledkem je zvýšení bezpečnosti, pohodlí a kapacity a někdy také doplňkový letní provoz a přeprava jízdních kol.

Ostatní druhy dopravy a pohybu

Výrazný fenomén představuje v posledních letech cyklistická doprava, která se ovšem v krkonošském prostoru díky členitosti a klimatickým podmínkám objevuje spíše ve formě rekreační aktivity než každodenního dojíždění na kole. Její význam je proto spojen zejména s cestovním ruchem a rekreací, čímž vytváří alternativní možnost k zimní lyžařské sezoně. V případě každodenní dojížděky na kole do zaměstnání či škol lze význam spatřovat také v prostorové nenáročnosti a šetrnosti tohoto způsobu přepravy z hlediska emisí, zdraví i životního stylu populace. Zásadní dopad pro rozvoj rekreační i každodenní cyklistiky v krkonošském regionu může mít zvyšování dostupnosti elektrokol.

Nejvýznamnějšími turistickými cyklotrasami regionu jsou cyklokoridory mezinárodního a nadregionálního významu. Tyto páteřní cyklotrasy jsou doplněny o síť cyklotras regionálního významu, které spojují zejména sídla a významné lokality uvnitř regionu. Územím Krkonoš prochází jedna definovaná cyklotrasa mezinárodního významu. Jedná se o Labskou stezku (cyklotrasa 24, nově cyklotrasa 2), která dále navazuje na stejnojmennou cyklostezku v Německu.

Hlavním problémem cyklotras je jejich vymezení, protože v určitých úsecích trasy vedou po frekventovaných silnicích či v jejich blízkosti (například I/14), čímž ztrácí na atraktivitě. Proto je vhodná optimalizace některých úseků. Cyklotrasy se nacházejí i na území KRNAP, avšak cyklistická turistika je správou parku regulována. Na území KRNAP se nachází cyklotrasy o celkové délce 437,5 km, jež jsou vyhrazeny a značeny Správou KRNAP (například trasa K1A). Tyto cyklotrasy vedou hlavně v nižších polohách po místních komunikacích a na méně frekventovaných silnicích navazují na trasy KČT vedené převážně krkonošským podhůřím v celkové délce přes 200 km.

Významným a podceňovaným dopravním odvětvím je také pěší doprava. V oblasti Krkonoš je nejčastěji chápána jako pěší turistika, ale přitom je chůze jedním z nejčastějších způsobů každodenní „dopravy“ do školy nebo zaměstnání. Pěší turistika je spojena zejména s poznávacím cestovním ruchem, při kterém dochází k cílené návštěvě vybraných objektů. V krkonošském regionu se nachází celá řada turistických tras a naučných stezek. Některé z nich leží v nejvyšších horských polohách,

kteří tvoří nejatraktivnější části území. I přes okolní přísně chráněné území je mnoho zajímavých lokalit dobře zpřístupněno. V hranicích KRNP je vyznačeno více než 800 km značených cest.

5.4 PLÁNOVANÉ VÝZNAMNÉ PROJEKTY

V současné době v krkonošském regionu existuje několik plánů na rozvoj dopravní infrastruktury. V oblasti silniční dopravy se jedná o přípravu stavby jižního obchvatu Vrchlabí na silnici I/14, který by ulevil širšímu centru města od tranzitní dopravy. Neexistuje však žádná koncepce kvalitní západovýchodní komunikace vedené jižně od Krkonoš, která by umožnila rychlé vzájemné spojení hlavních regionálních středisek a napojení na silnice R10/R35 a D11/R11. V oblasti veřejné a zejména železniční dopravy je aktivní zejména sdružení Krkonošské metro, které usiluje o rehabilitaci provozu na trati 042 spojující Martinice v Krkonoších, Jilemnici a Rokytnici nad Jizerou pomocí vlakotramvajového vozidla. Dalším projektem je plán 15 km dlouhé železnice podél Úpy, jež by vedla ze Svobody nad Úpou ke sjezdovce Javor v Peci pod Sněžkou a dále výhledově do Špindlerova Mlýna a polského Karpacze a odlehčila tak souběžné málo kapacitní silnici vedoucí v zastavěném území. V minulosti se objevovaly úvahy o zajímavém drážním propojení Vrchlabí a Špindlerova Mlýna nebo alespoň prodloužení stávající železnice ke skiareálům do Herlíkovic. V rovině úvah existuje také projekt na novou železnici Semily – Jilemnice (Horní Sytová) vedenou údolím Jizery, která by se mohla stát součástí páteřního železničního propojení krkonošských center podkrkonošských a krkonošských, např. Turnov – Semily – Jilemnice – Vrchlabí (úvrat') – Hostinné – Trutnov. Reálnějším projektem je naopak návrh propojení horských středisek Harrachova a Rokytnice nad Jizerou pomocí doplněné soustavy lanovek či rozšíření systému lanovek a na něj navazujících parkovišť v Janských Lázních.

HLAVNÍ ZÁVĚRY KAPITOLY

- ▲ Region Krkonoše má vůči hlavním silničním a železničním tahům periferní polohu. Tento stav částečně zlepšit dobudování silnice D11/R11, ačkoli stále bude scházet kapacitní západovýchodní propojení regionu.
- ▲ Silniční doprava na území regionu představuje problémy pouze v sídlech ležících u nejzatíženějších silnic I. a II. třídy, kde intenzita dopravy dosahuje hodnoty 6 – 8 tisíc vozidel za den a podíl nákladních vozidel přesahuje 10 procent. Intenzita dopravy na krkonošských silnicích však během posledního desetiletí po předchozím rychlém růstu již stagnovala.
- ▲ Některé komunikace v horských oblastech jsou vlivem nedostatečné údržby a extrémních vlivů počasí v neuspokojivém stavu. To se týká i komunikací klíčových pro dopravní dostupnost celého regionu.
- ▲ V území se nachází poměrně hustá síť pěších a cyklistických turistických tras, což představuje alternativu k tradiční zimní turistické sezoně. Na druhou stranu je však využití pěší i cyklistické dopravy pro každodenní dojížděku/docházku do zaměstnání a škol komplikováno tvarem reliéfu a velkým množstvím konfliktních a nebezpečných míst.
- ▲ Velkou výzvou pro dopravu na území členitého krkonošského regionu je i rozvoj elektromobility, který je urychlen zapojením do pilotního projektu SMART region ČEZ.
- ▲ Železniční doprava má zatím v regionu malý význam, ale existuje řada více či méně reálných vizí a projektů vedoucích k jeho zvýšení. Krkonoše ale i do budoucna budou stát mimo hlavní národní a mezinárodní železniční koridory.
- ▲ Na území regionu se nachází množství parkovacích ploch, lanových drah a vleků, které zpravidla bezprostředně navazují na areály sjezdového lyžování.

6 OBČANSKÁ VYBAVENOST A TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA

6.1 INFRASTRUKTURA A VYBAVENOST V OBLASTI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Sociální infrastruktura je v regionu Krkonoše navázána zejména na hlavní centra Trutnov, Vrchlabí a Jilemnici, ve kterých nalezneme nejvíce subjektů zabývajících se sociálními službami. Poskytované služby jsou zaměřeny na široké spektrum veřejnosti (senioři, tělesně postižení, rodiny, děti, mládež, duševně nemocní, uživatelé drog, osoby v krizi a ohrožené trestnou činností).

Na území regionu se nachází 23 domů s pečovatelskou službou s celkovým počtem 730 bytů. Významnou roli sehrává pečovatelská služba ve městech, která poskytuje terénní služby seniorům a zdravotně postiženým občanům se sníženou soběstačností v jejich domácnostech. Pro ilustraci je vhodné uvést kapacity služeb ve městech Vrchlabí a Trutnov. Dle rozvojového plánu pečovatelské služby Vrchlabí pro období 2011 – 2014 byla v roce 2010 denní kapacita 122 uživatelů, do roku 2014 je plánována denní kapacita 130 uživatelů.

Demografické projekce do roku 2065 ukazují, že počet osob starších 65 let vzroste oproti roku 2010 více než 2,1x a počet osob starších 80 let vzroste více než 4,3x. Na řešení případných důsledků však není dle Strategie Královéhradeckého kraje o oblasti sociálních služeb 2011 – 2016 v současné době naše společnost připravena.

6.2 VZDĚLÁVACÍ ZAŘÍZENÍ A VYBAVENOST

Vzdělávací infrastruktura regionu závisí na populační velikosti obcí a také na historickém hospodářském vývoji, neboť v některých obcích se střední školy zaměřují na obory, které jsou ve velmi úzkém vztahu k okolnímu území. V regionu nalezneme celkem čtyři gymnázia, z nichž dvě jsou spojena se střední odbornou školou. Přidruženými obory jsou informační technologie a veřejnosprávní činnost v Jilemnici a zaměření na sociální péči a pečovatelskou činnost v Hostinném. Vyšší odborné školy nalezneme pouze v Trutnově. Jejich oborové zaměření navazuje na středoškolské obory v oblasti zdravotnictví, ale také lesnictví. Velmi rozšířené jsou obchodní akademie, přičemž v Janských Lázních nalezneme obchodní akademii, odbornou a praktickou školu pro tělesně postižené. Další středoškolské a učňovské obory „tradičního“ rázu jsou zaměřeny na opravu zemědělských a motorových vozidel, hotelnictví, elektrotechniku či logistiku. Vzdelávací infrastruktura má v regionu poměrně širokou škálu, přičemž zaměření škol víceméně koresponduje s hospodářskými aktivitami v regionu. Díky nedávnému trendu se více škol zaměřuje na ekonomiku a správu, přičemž absolventů těchto oborů přibývá zejména na úkor absolventů technických oborů, kterých v posledních letech naopak výrazně ubývá.

Úbytek studentů technický oborů je z části dán konkurencí oborů gymnaziálních a také demografickými podmínkami. Podobná situace panuje i na středních odborných učilištích, ve kterých je zaznamenán velmi nízký podíl na oblasti sekundárního vzdělávání (na úrovni kraje 5 %, přičemž žádanou hodnotou je hranice 7 %). Většina středních škol, zejména odborných, potřebuje nutně ke studiu dostatečné vybavení, které je však v některých případech zastaralé či nedostatečné. Tento problém rovněž souvisí s financováním středních škol, neboť se snižujícím se počtem žáků se snižuje i příjem finančních prostředků.

Síť mateřských škol je rovnoměrně rozdělena v celém regionu. Mateřské školy se nacházejí téměř v každé obci, výjimku tvoří nejmenší obce, ve kterých není žádné školské zařízení (Bukovina u Čisté, Jestřabí v Krkonoších, Čermná, Klášterská Lhota a Strážné). Tyto oblasti jsou závislé na vyjížděcí do zaměstnání, škol a za službami. Základní školy v regionu nabízejí buď pouze I. stupeň výuky, nebo i II. stupeň. Rozhodujícím faktorem je opět populační velikost obce. Dle Dlouhodobých záměrů ve vzdělávání a rozvoji vzdělávací soustavy Královéhradeckého kraje (2012 – 2016) docházelo na základě demografického vývoje v předchozích letech ke zvýšení poptávky po předškolním vzdělávání, přičemž maximálního počtu dětí v mateřských školách bude dosaženo v roce 2013. Je proto vhodné, aby byl demografický vývoj ve spádových oblastech mateřských škol mapován tak, aby mohlo dojít k včasnému řešení v případě nutné optimalizace. Na základě tohoto trendu je zřejmé, že v budoucnu dojde k nárůstu dětí na prvních stupních základních škol, proto je třeba zřizovatelem řádně uvážit, zda je v určitých případech nutné rušit určité druhy škol např. pouze s I. stupněm. Rovněž byl registrován vyšší počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, proto je vhodné v případě potřeby zajistit kvalifikované asistenty pedagogů.

6.3 ZDRAVOTNICKÁ ZAŘÍZENÍ A VYBAVENOST

Na území Krkonoš se nachází značné množství zdravotnických zařízení. Jedná se o nemocnice, ozdravovny či specializované ordinace, jež jsou schopné poskytnout zdravotnickou pomoc stálým obyvatelům či návštěvníkům. Mírně problematická se jeví snížená dostupnost zdravotnických služeb pro obyvatele některých menších obcí (Dolní Dvůr, Horní Kalná, Dolní Lánov, Klášterská Lhota či Prosečné). Další problém může představovat obecně panující situace ve zdravotnictví, kterou mimo jiné charakterizuje odchod lékařů do zahraničí. Tento jev může způsobit snížení standardu zdravotní péče, podobně jako případné uzavření některého ze zdravotnických středisek. Základní zdravotnické služby jsou rovněž poskytovány horskou službou, jejíž stanice jsou rozmístěny v hlavních Krkonošských lyžařských centrech.

6.4 KULTURNÍ ZAŘÍZENÍ

Vybavenost regionu kulturními zařízeními využitelnými obyvateli, příp. také návštěvníky regionu lze považovat za vyhovující. V Krkonoších a Podkrkonoší se nachází především dostatek zařízení „běžné“ kultury, naopak alternativní kulturní zařízení jsou vlivem relativně slabé poptávky dosud spíše ojedinělá a omezují se na hlavní správní centra (Trutnov, příp. Vrchlabí a Jilemnice). Následující text stručně charakterizuje vybavenost Krkonoš kulturními zařízeními (zařízení pro sport jsou uvedena v kapitole věnované cestovnímu ruchu).

V řadě obcí a měst v regionu vznikají v posledních letech (i díky dotačním příležitostem) menší zařízení spojující funkci komunitního, informačního a kulturního zařízení. Tato skutečnost je důležitá zejména pro životaschopnost menších obcí, která jinak kulturní zařízení postrádají.

6.5 TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA

Technická infrastruktura je nezbytnou podmínkou fungování urbanizovaného území. Jejimi hlavními součástmi jsou zásobování vodou z veřejného vodovodu, veřejná splašková kanalizace včetně čistírny odpadních vod a také zásobování plynem prostřednictvím plynovodní sítě. Přibližně polovina obcí v regionu není vybavena vlastní splaškovou kanalizací. Jedná se zejména o malé obce. Avšak i některé z obcí populačně větších stále nemají vlastní kanalizaci ani čistírnu odpadních vod, což v některých případech může vést k vypouštění odpadních vod v rozporu s platnou legislativou. Vodovodem jsou vybaveny všechny obce v území kromě Klášterské Lhoty. Problém představuje zejména skokový sezónní nárůst odběru vody ve větších rekreačních oblastech. Plynofikována je více než polovina obcí. V některých případech však není o plynofikaci mezi obcemi přílišný zájem. Často se totiž stává, že i po dokončení plynofikace obce se lidé z ekonomických důvodů vrací k původnímu lokálnímu topení, čímž se do ovzduší dostává vyšší podíl škodlivých látek

Poštovní pobočky existují ve 36 obcích (některé jsou otevřeny jen několik hodin denně) a lze očekávat další redukci jejich sítě a koncentraci pošt do větších center. Obdobný vývoj probíhá také v oblasti dostupnosti základních zdravotnických služeb.

Hlavní rozvojové záměry obcí jsou spojené zejména s bytovou výstavbou na předem vymezených lokalitách mimo jiné uvedených v Generelu rozvojového potenciálu Krkonoš z roku 2007. S tímto rozvojem jsou však spojeny nutné související investice. Jedná se zejména o výstavbu, rozšíření nebo modernizaci sítě technické infrastruktury. Další často uváděné rozvojové záměry jsou spojeny s rozšířením, modernizací, rekonstrukcí či vybudováním objektů a ploch souvisejících s tělovýchovou a sportem. Jedná se např. o rozvoj lyžařských a sportovních areálů. S rozvojem těchto oblastí je nutné rovněž modernizovat či doplnit systém místních komunikací a také přidruženou občanskou vybavenost či parkoviště. Důraz není kladen pouze na rozvoj zimních sportů, na významu dále více získávají rozvojové záměry spojené s letními sporty (lanová centra, koupaliště či bazény a s nimi spojená relaxace). Další velmi častý záměr představují modernizace či dobudování systému vertikální dopravy. Z výše uvedeného vyplývá převažující orientace infrastrukturních záměrů výhradně na aktivity spojené s cestovním ruchem, což může představovat riziko zanedbání rozvoje infrastruktury využívané především místními obyvateli. Alternativních projektů, které by diverzifikovaly míru rizika spojeného s jednostranným zaměřením místní ekonomiky na cestovní ruch, však existuje poměrně málo.

HLAVNÍ ZÁVĚRY KAPITOLY

- ▲ Zařízení poskytující sociální služby jsou soustředěna zejména ve městech Vrchlabí, Trutnov a Jilemnice.
- ▲ Současné kapacity objektů poskytující sociální služby pro seniory začínají být nedostatečné. Z hlediska budoucího demografického vývoje bude význam kapacit a poskytovaných služeb neustále narůstat.
- ▲ Téměř v každé obci se nachází MŠ a také rozsah sítě základních škol je vyhovující.
- ▲ Učební obory navazují na tradiční hospodářské oblasti – lesnictví, a zároveň se snaží reflektovat požadavky moderní doby.
- ▲ Zdravotnická zařízení jsou po celém regionu hustě rozmístěna, problém představuje celorepubliková situace ve zdravotnictví (úspory spojené s omezením rozsahu a dostupnosti služeb v některých regionech a s jejich koncentrací do hlavních středisek).
- ▲ Většina obcí je zasažena vodovodem, plynofikována je přibližně polovina obcí, polovina obcí rovněž disponuje vlastní kanalizací.
- ▲ Hlavní rozvojové plány obcí v oblasti infrastruktury a vybavenosti jsou spojené s cestovním ruchem, k němu přidruženou infrastrukturou a bytovou výstavbou.

7 PŘÍRODNÍ ZDROJE A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Při analýze životního prostředí je obzvláště potřeba vzít v úvahu vymezení zájmového území s velmi rozdílnými potřebami z hlediska ochrany životního prostředí, přírody a krajiny. Vymezené území nezahrnuje pouze území KRNAP, v jehož rámci jsou nejcennější části území chráněny formou národního parku, ale poměrně rozsáhlou oblast zahrnující 72 obcí, z nichž velká část leží mimo území KRNAP. Proto i přes těžiště popisu kapitoly, spočívající ve stavu ŽP v národním parku, je náležitá pozornost věnována také území mimo KRNAP.

7.1 PŘÍRODNÍ ZDROJE A HODNOTY

7.1.1 GEOLOGICKÁ A GEOMORFOLOGICKÁ SITUACE, NEROSTNÉ SUROVINY

Geologické podloží Krkonoš je tvořené převážně metamorfity (krystalické břidlice, svor, fylit, ruly) doplněnými hlubinnými (žula) a vzácně i výlevnými vyvřelinami. Z ostatních hornin se na stavbě podílejí křemence, krystalické vápence a čedič, jež se významně účastnily při utváření reliéfu a vegetace. Většina území spadá do geologického celku zvaného krkonošsko – jizerské krystalinikum, jižní část území zasahuje do podkrkonošské pánve. Stáří Krkonoš se odhaduje na 600 milionů až jednu miliardu let.

Významnější geomorfologické procesy lze sledovat od poloviny třetihor, kdy v období teplého a vlhkého klimatu docházelo k postupnému obrušování a zarovnávaní reliéfu. Během třetihorního alpínské vrásnění došlo k vyzdvižení celého pohoří a tím i zvýšení sklonu toků, zrychlení odtoku a zintenzivnění eroze, což mělo za následek vznik širokých údolí. Ve čtvrtohorách došlo k výrazné změně klimatu. Zahloubení řek ve třetihorách a čtvrtohorách umožnilo vznik krasových jevů na karbonátových horninách. Jeskynní systémy se nacházejí v Maršově, Poniklé či Rokytnici nad Jizerou. V současné době se na geomorfologickém utváření nejvíce podílí vodní eroze, zvětrávací a svahové procesy. Z geomorfologického hlediska jsou Krkonoše výjimečné především výskytem mrazem třídných forem reliéfu, jež se vyznačují velkou geodiverzitou.

Výše uvedený geologický a geomorfologický vývoj se podílel na vzniku a přístupnosti ložisek nerostných surovin. V minulosti se jednalo především o železné, měděné, arzenové a uranové rudy, cín, olovo, stříbro a zlato. Z nerudných surovin vápenec a dolomit. V současnosti je nejvýznamnější těžba krystalického vápence v Horním Lánově, v Černém dole a v Suchém dole u Albeřic. Těžba dolomitu představuje hlavní zdroj surovin pro podnik Krkonošské vápenky, a.s. Kunčice. Zásoby dolomitu v nejvýznamnější lokalitě v Horním Lánově byly odhadnuty na cca 20 mil. tun s odhadovanou dobou těžby přibližně 40 let (kapacita těžby max. 450 kt/rok).

7.1.2 KLIMA A OVZDUŠÍ

Krkonoše klimaticky náleží do mírného pásu. Hřebeny Krkonoš tvoří překážku pro proudění vlhkého a chladného vzduchu od Atlantiku, což má za následek velké množství srážek a nižší teploty. Vrcholy Krkonoš jsou v průměru výrazně chladnější než podhůří a údolní části.

Průměrná teplota na vrcholu Sněžky se pohybuje mezi 0 – 0,5 °C, ve Špindlerově Mlýně + 4,7 °C, v Harrachově + 4,9 °C a v podhůří kolem + 6 °C. Nejteplejším měsícem je červenec, kdy průměrné denní teploty dosahují od 14 °C v podhůří po 8 °C na Sněžce. Nejchladnějším měsícem je leden, kdy se teploty pohybují od -4,5 °C v podhůří až po -7,2 °C na Sněžce. Nižší rozdíl teplot v zimním období je způsoben častým klimatickým jevem, kdy během podzimu a zimy dochází k deletrvajícím stabilnímu zvrstvení atmosféry s inverzními situacemi (nižší teploty společně s mlhami či nízkou oblačností v údolích a jasno a tepleji na vrcholech).

Další důležitý klimatický ukazatel je oblačnost a sluneční svit. Množství oblačnosti se vyjadřuje v desetínách, resp. osminách pokrytí oblohy. Na území Krkonoš se pohybuje průměrná roční oblačnost okolo hodnoty 7, tzn. že 7/10 oblohy je v průměru pokryto mraky, přičemž platí, že v zimním období je na hřebenech poněkud menší oblačnost než v létě. S oblačností velmi úzce souvisí sluneční svit, vyjadřovaný v hodinách ročně. V Krkonoších se pohybuje v hodnotách mezi 1444 (Špindlerův Mlýn) a 1733 (Benecko), což je hodnota nižší než mají místa v nížině (např. Praha má odpovídající hodnotu 1900). Tato skutečnost nenasvědčí efektivnímu využití sluneční energie v území.

Krkonoše se řadí mezi česká pohoří s bohatými srážkami. Množství srážek roste s nadmořskou výškou a expozicí svahů. Na úpatí hor spadne přibližně 800 mm srážek, zatímco na hřebenech 1200 – 1400 mm. V průběhu celého roku převažují pevné srážky (sněh). Nejvyšší úhrn srážek bývá v srpnu vlivem převažujícího západního proudění, nejméně srážek je zaznamenáno v jarních měsících. Výška sněhové pokrývky dosahuje 150 – 300 cm a na vrcholových místech leží až 180 dní v roce, v podhůří se sněhová pokrývka vyskytuje průměrně 70 – 120 dní. Na závětrných stranách hřebene a na svazích vytváří akumulované vrstvy sněhu, které jsou jedním ze zdrojů častých sněhových lavin. Lavinová činnost je v Krkonoších intenzivní, na celém území je identifikováno cca 100 lokalit s častým výskytem lavin. Tato skutečnost je jedním z významných činitelů, ovlivňujících druhovou rozmanitost krkonošské přírody.

Proměnlivost větrného proudění je způsobena výraznou členitostí a složitostí terénu. Převažuje severozápadní až jihozápadní proudění větrů. Nejslabší větrné proudění bývá v létě, nejsilnější intenzity dosahuje v zimních měsících.

Hydrosféra

Význam Krkonoš vyplývá ze spojení s důležitými pramennými oblastmi řek, které přísluší do povodí Severního moře. Říční síť má stromovité uspořádání, toky jsou charakteristické prudkým spádem a nevyrovnaným podélným profilem. Obecně nejsou Krkonoše zvláště významnou zásobárnou vody. Malou jímavost krkonošských hornin a převážně mělkých zvětralin kompenzují sice poněkud vysoké srážky a velká lesnatost území, ale při nevelké ploše pohoří i jednotlivých povodí trpí přesto řeky velkou rozkolísaností průtoků, která se projevuje nebezpečnými povodněmi za vydatných dešťů a velmi nízkými průtoky při suchých obdobích. V Krkonoších pramení v nadmořské výšce 1387 m v rašeliništi na Labské louce největší česká řeka Labe, která bezprostředně odvodňuje jen asi třetinu české části pohoří. U Špindlerova Mlýna dosahuje průtoků 2,14 m³/s. v Dolní Olešnici nedaleko Hostinného již 6,1 m³/s. Hospodářský význam řeky však není v této oblasti natolik významný jako v jeho dalších úsecích. Přimo v Krkonoších přijímá větší přítoky Bílé Labe (při soutoku větší než samotné Labe) a Dolský potok. Druhou významnou řekou, pramenící v Krkonoších je Úpa, která odvodňuje východní třetinu pohoří. Mezi její nejvýznamnější přítoky patří Zelený potok, Malá Úpa a Lysčinský potok. Další významnou řekou, protékající územím Krkonoš, je Jizera, jejíž průtok v Jablonci nad Jizerou dosahuje 5,70 m³/s. V Krkonoších (na polské straně národního parku) se nacházejí také jezera ledovcového původu. Pro horské oblasti jsou rovněž charakteristické četné vodopády.

Povodňová situace v regionu je obsažena v podkapitole Environmentální rizika.

7.1.3 PEDOSFÉRA

Výšková půdní zonace Krkonoš je výrazná. Kvalita půd je ovlivněna kyselým, minerálně chudým geologickým podložím a také chladným a vlhkým klimatem, proto je většina krkonošských půd kyselá. V podhůří se nacházejí hnědé lesní půdy, se stoupající nadmořskou výškou přecházejí v podzoly a rankery až po vrcholové kamenité půdy. Podél toků se vyskytují nívné a glejové půdy. Specifikum představují 2 – 3 m mocné rašelinné půdy, na nichž došlo k vytvoření unikátních severských ekosystémů, což představuje jeden s nejvýznamnějších přírodních fenoménů Krkonoš. Kyselost půd se zvýšila také v důsledku antropogenní činnosti - vysokých koncentrací imisí v posledních desetiletích 20. století.

7.1.4 VYUŽITÍ KRAJINY

Předchozí informace týkající se přírodního prostředí naznačují, jaký způsob využití krajiny převládá v obcích regionu Krkonoše. Vliv na využití území mají jak přírodní podmínky, tak i požadavky na ochranu přírody a krajiny v jednotlivých zónách národního parku a jeho ochranném pásmu. Jednoznačně se zde projevuje výškový gradient, kdy se vzrůstající nadmořskou výškou klesá podíl zemědělské půdy. V jižní části regionu je podíl zemědělské půdy v obcích 50–75 %. V těchto oblastech je v souladu s podmínkami provozováno v širší míře zemědělství.

Mezi pozitivně využívané plochy se řadí např. lesy, sady, zahrady, louky a pastviny, vodní plochy, ale i sportoviště či rekreační plochy. Do skupiny negativně využívaných ploch lze zařadit ornou půdu, zastavěné plochy, dopravní stavby či neplodnou půdu. Čím vyšší je hodnota indexu ekologické stability, tím je pozitivnější situace pro danou obec. Nižší hodnoty indexu v obcích v podhůří poukazují na vyšší diverzitu lidských činností a zvyšující se intenzitu využívání půdy.

7.1.5 OBNOVITELNÉ ZDROJE ENERGIE

Z hlediska obnovitelných zdrojů energie lze uvést především využití biomasy, které bylo podrobně analyzováno v rámci pilotního projektu „Krkonoše – využití biomasy jako obnovitelného zdroje energie“. Koncepce vymezila zájmové území z hlediska zjištění aktuální produkce jednotlivých druhů biomasy a bioodpadů, analyzovala složení disponibilní biomasy, stávající způsob nakládání s ní, doporučila vhodné technologie využití, stanovila celkový potenciál využití a navrhla optimální umístění zařízení na využití biomasy a bioodpadů s ohledem na přepravní vzdálenosti a využití vzniklé energie a odpadních produktů.

Potenciál dalších obnovitelných zdrojů energie je limitován jak ochrannými podmínkami jádrové části zájmového území – KRNAPu (využití větrné a vodní energie), tak i přírodními podmínkami (nižší hodnoty slunečního svitu ve srovnání s jinými oblastmi).

Pozn.: Z hlediska možností budoucího vývoje výroby a spotřeby energie lze zmínit existenci pilotního projektu ČEZ Smart Region, který je realizován ve Vrchlabí v rámci koncepce FUTUR/E/MOTION.

7.1.6 BIOSFÉRA

Krkonoše i přes svoji malou rozlohu oplývají bohatou flórou. Na jejich území je k nalezení více než 1250 taxonů cévnatých rostlin, což představuje zhruba polovinu původní flóry Česka. Dále se zde nachází velké množství mechorostů, lišejníků, řas, hub či sinic. Zdejší vegetační specifika tkví v kontaktu severské tundry a alpských trávníků v době zalednění, z něhož se zachovalo několik

glaciálních reliktnů. Následná poledová dlouhodobá izolace měla podíl na tvorbě krkonošských endemitů.

7.2 OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

7.2.1 OCHRANA PŘÍRODY

Jádrem území je Krkonošský národní park, který je nejstarším národním parkem v Česku. Byl vyhlášen v roce 1963 vládním nařízením a v roce 1986 byl rozšířen o ochranné pásmo. Současná rozloha NP činí 550 km² včetně ochranného pásma. Území národního parku je rozděleno na tři zóny s rozdílným ochranným režimem:

- ▲ (I.) zóna KRNAP (přísně přírodní), rozloha 4 503 ha, nachází se v nejvyšších částech pohoří;
- ▲ (II.) zóna KRNAP (řízená přírodní), rozloha 3 416 ha, navazuje na pás alpské vegetace lesa a na I. zónu;
- ▲ (III.) zóna KRNAP (okrajová), rozloha 28 408 ha se nachází ve středních a nižších polohách Krkonoš.

V rámci KRNAP byla vyhlášena maloplošná zvláště chráněná území, zařazená v kategorii přírodní památka. Všechna jsou v kompetenci správy KRNAP. Jedná se o:

- ▲ PP Sluneční stráž
- ▲ PP Lom Strážné
- ▲ PP Herlíkovické štoly
- ▲ PP Labská soutěska
- ▲ PP Anenské údolí
- ▲ PP Sklenářovické údolí

Správa KRNAP sídlí ve Vrchlabí. Cíle ochrany přírody a krajiny v KRNAPu lze shrnout do následujících okruhů: ochrana biologické rozmanitosti a management směřující k přirozenému stavu ekosystémů, monitoring a výzkum území, environmentální výchova, vzdělávání a osvěta a udržitelný rozvoj území. Konkrétně jde např. o následující opatření: snižování vlivu imisí a postupné odstranění jejich škodlivého vlivu, postupná rekonstrukce lesních porostů a cílem dosažení maximálního zastoupení původních dřevin, zachování původních a přírodních porostů, kvalitní management hodnotných druhotných ekosystémů (horských luk), důsledná ochrana cenných prvků neživé přírody, ad.

Správa KRNAP je také relativně významným zaměstnavatelem a nositelem projektů v oblasti. V této souvislosti lze za jeden z aktuálních problémů považovat snižování příjmů KRNAP z rozpočtu MŽP, které může vést jak ke snižování počtu zaměstnanců NP, tak i k omezení některých činností (EVVO, údržba cest a turistických stezek, ad.) a investic v území.

Kromě statutu národního parku jsou Krkonoše od roku 1992 také jednou z biosférických rezervací UNESCO v České republice, což mj. znamená, že jejich přírodní hodnoty jsou významné i ze světového hlediska.

Území národního parku dále tvoří evropsky významnou lokalitu (EVL) a ptačí oblast (PO) soustavy Natura 2000, založené na příslušných směrnicích EU, které zakotvují ochranu nejceněnějších přírodních stanovišť a živočišných a rostlinných druhů v rámci Evropské unie. Ptačí oblast Krkonoše byla vyhlášena Nařízením vlády č. 600/2004 Sb.. Cílem ochrany území v ptačí oblasti je zachování a obnova ekosystémů významných pro tyto druhy ptáků v jejich přirozeném areálu rozšíření a zajištění podmínek pro zachování populací těchto druhů ve stavu příznivém z hlediska ochrany. Pozn.:

Krkonoše jsou rovněž zařazeny jako „významné ptačí území (IBA)“ do programu BirdLife International. Vymezení IBA, na rozdíl od ptačí oblasti, je širší a zahrnuje i ochranné pásmo KRNAP.

Evropsky významná lokalita Krkonoše byla Nařízením vlády č. 132/2005 Sb. vyhlášena na území o rozloze 54 979,59 ha pro celkem 21 typů přírodních stanovišť a 6 druhů rostlin a živočichů.

Mezi nejcennější části KRNAP patří rašeliniště na hřebenech Krkonoš, která jsou navíc od roku 2009 zařazeny také mezi celosvětově významné mokřady v rámci Ramsarské konvence. Jejich celková rozloha činí 230 ha.

Pestré složení fauny souvisí s uspořádáním krajiny do vegetačních stupňů. Nachází se zde téměř 15 000 druhů bezobratlých a 400 druhů obratlovců. Živočišná společenstva se zformovala v závěru poslední doby ledové a především v holocénu. V nižších partiích pohoří představují typický vzorek eurosibiřské fauny z pásma listnatých lesů. V polohách nad 800 m n.m. patří Krkonoše zoogeografický do provincie variských pohoří (pásmo tajgy) a s přibývajícím nadmořskou výškou narůstá podíl vysloveně horských druhů. Hřebenové partie s dokonale vyvinutým subalpínským stupněm a zasahující až do stupně alpínského poskytují vhodné podmínky pro existenci řady chladnomilných severských druhů - glaciálních reliktvů, vděčících za krkonošskou část svého areálu poloze Krkonoš a místním poměrům v době zalednění. Ve srovnání s nejbližšími středoevropskými pohořími je podíl glaciálních reliktvů ve fauně Krkonoš vysoký.

7.2.2 ENVIRONMENTÁLNÍ RIZIKA

Environmentálních rizik spojených s antropogenní činností je v oblasti několik. Mezi nejvýznamnějšími lze uvést především vysokou turistickou zátěž části území, spojenou s dopady intenzivní dopravy (emise, hluk) a narůstajícím tlakem na využití cenného přírodního území k turistickým a sportovním aktivitám (sportovní infrastruktura, sportovní aktivity, rozvoj rekreačních a ubytovacích zařízení, včetně apartmánového bydlení). Nadměrná návštěvnost, přesněji návštěvnost koncentrovaná v turisticky nejatraktivnějších částech území je hlavní příčinou potenciálních konfliktů. V rámci Koncepce ochrany přírody a krajiny Královéhradeckého kraje je území KRNAP řazeno mezi oblasti velmi vysokou a extrémní návštěvností v rámci kraje.

Dlouhodobě se projevujícím rizikem je vliv emisí z dálkových i místních stacionárních zdrojů znečištění na přírodní prostředí. Zhoršená kvalita ovzduší s vrcholem na přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století měla významný dopad především na hřebenové partie západní části území a na lesní ekosystémy, kdy v kombinaci s přírodními podmínkami došlo k destrukci částí lesních porostů. Od počátku devadesátých let se situace postupně zlepšuje, nicméně regenerace lesních porostů bude vyžadovat určitou dobu.

Morfologicky členité terény jsou ohroženy zvýšenou erozí půdy, a to jak vodní, tak (na návětrných stranách) větrnou. Současná protierozní opatření nejsou dostatečná. Přestože se na území Krkonoš nachází díky vysokému odtoku málo vydatných zdrojů podzemních vod, a to i v oblastech s nižší nadmořskou výškou, je ochrana před případnou kontaminací stále aktuální, a to zejména v oblastech s průmyslovými a zemědělskými brownfields. Staré zemědělské a průmyslové zátěžemi mají dopad i na kontaminaci půdy. Dalším potenciálním environmentálním rizikem je existence poddolovaných a sesuvných území, neboť některé části Krkonoš byly významné pro své důlní aktivity.

V zájmovém území lze předpokládat možnost vzniku všech typů přirozených povodní. Regionální povodně, vznikající v důsledku silných srážek s vysokými denními úhrny (letní povodeň) nebo tání sněhu a srážek (zimní a jarní povodeň) mohou zasáhnout zvláště:

- ▲ východní část Krkonoš, tj. výše položené části povodí řeky Úpy a Malé Úpy a jsou odvedeny řekou Úpou - ohrožené obce: Pec pod Sněžkou, Malá Úpa, Horní Maršov, Svoboda nad Úpou,

Mladé Buky, Trutnov, Suchovršice, Úpice, Havlovice;

- ▲ střední část Krkonoš, tj. výše položené části povodí řeky Labe a Malého Labe jsou odvedeny řekou Labe - ohrožené obce: Dolní Olešnice ;
- ▲ podhůří Krkonoš, odkud jsou odvedeny Pilníkovským potokem (s přítoky) a Kalenským potokem (s přítoky) do Labe, a Ličnou (s přítoky) do Úpy - ohrožené obce: Horní Olešnice, Dolní Olešnice, Vlčice, Staré Buky, Chotěvice, Trutnov-Libeč, Trutnov - Voletiny, Trutnov – Poříčí.).

V obcích Krkonoš, zejména v těch, které leží mimo hlavní turistická centra, nejsou vyšší nároky na ochranu životního prostředí (čištění odpadních vod, nakládání s odpady, lokální topeniště, apod.) vzhledem k jejich umístění v blízkosti národního parku doprovázeny adekvátními příjmy rozpočtu, které by stávající či nezbytné zvýšené náklady kompenzovaly. Uvedený problém se dotýká i turistických center, neboť i jim unikají příjmy z činností, které v nich probíhají. Na rozdíl od oblastí se zhoršenou kvalitou ŽP (typicky Moravskoslezský kraj) nejsou pro obce v oblastech citlivých z hlediska ochrany ŽP (přírody a krajiny) k dispozici vhodné specifické dotační programy.

HLAVNÍ ZÁVĚRY KAPITOLY

- ▲ Přítomnost atraktivní, ve většině zachovalé přírody, s dostatkem unikátních přírodních zajímavostí, vytvářející ideální podmínky pro rozvoj turistického ruchu.
- ▲ Existence národního parku, na jedné straně zvyšující atraktivitu území pro turistický ruch a na druhé straně vedoucí k nutnosti přizpůsobení aktivit podmínkám ochrany přírody a krajiny.
- ▲ Antropogenní tlak na využití cenných částí přírodního prostředí pro další rozvoj sportovních a rekreačních aktivit (sjezdové lyžování, outdoorové činnosti, výstavba rekreačních objektů, včetně apartmánových domů ad.).
- ▲ Zvýšené nároky (náklady) na ochranu životního prostředí obcí v blízkosti NP, které nejsou kompenzovány státním rozpočtem ani specifickými dotačními tituly.
- ▲ Využití krajiny k zemědělství zejména v podhůří, dominance trvalých travních porostů a lesů se vzrůstající nadmořskou výškou a blížící se hranicí KRNAP.
- ▲ Existence environmentálních rizik ovlivňující jak život v obcích, tak kvalitu přírodního prostředí.
- ▲ Riziko snižování části rozpočtu KRNAP, financovaného MŽP s dopady na zaměstnanost, doplňkové činnosti a možnosti ochrany přírody (údržba stezek, programy, apod.).
- ▲ Nezbytnost vyrovnaného vztahu mezi rozvojem území a zachováním přírodních hodnot (prostřednictvím ochrany přírody a krajiny).